

JÁRÁSI ESÉLYTEREMTŐ PROGRAMTERV

- GYOMAENDRŐDI JÁRÁS -

TERÜLETI EGYÜTTMŰKÖDÉST SEGÍTŐ PROGRAMOK KIALAKÍTÁSA AZ
ÖNKORMÁNYZATOKNÁL A KONVERGENCIA RÉGIÓKBAN C. ÁROP-
1.A.3-2014-2014-0009 PROJEKT KERETÉBEN

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
2	BEVEZETÉS	6
2.1	PROJEKT RÖVID BEMUTATÁSA	6
2.2	MÓDSZERTAN ISMERTETÉSE A PROGRAMTERV KIDOLGOZÁSÁHOZ	7
3	HELYZETELEMZÉS.....	8
3.1	STRATÉGIAI KÖRNYEZET	8
3.2	JOGSZABÁLYI KERETRENDSZER	13
3.3	JÁRÁS BEMUTATÁSA.....	16
3.4	SZÉKHELYTELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	22
3.5	CSATLAKOZÓ TELEPÜLÉSEK BEMUTATÁSA	23
3.5.1	Csárdaszállás	23
3.5.2	Dévaványa	25
3.5.3	Ecsegfalva	26
3.5.4	Hunya	27
3.6	JÁRÁSI SZINTŰ PROBLÉMÁK FELTÁRÁSA ÉS HELYI INTÉZKEDÉSI JAVASLATOK.....	29
3.6.1	Romák és/vagy mélyszegénységben élők	29
3.6.2	Gyermekek	30
3.6.3	Nők	31
3.6.4	Idősek	32
3.6.5	Fogyatékkal élők.....	33
3.7	HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAMOK INTÉZKEDÉSI TERVEINEK (HEP IT) ELEMZÉSE.....	35
3.7.1	Kulcsszóelemzés módszertana.....	35
3.7.2	A kulcsszóelemzés eredményei.....	37
3.8	AZ ELEMZÉS ÉS JÁRÁSI INFORMÁCIÓK ALAPJÁN ELŐÁLLÓ KOMPLEX PROGRAMOK	41
3.9	SWOT ANALÍZIS	42
4	CÉLKITŰZÉSEK	43
4.1	JÖVŐKÉP/VÍZIÓ.....	43
4.2	KOMPLEX CÉLKITŰZÉSEK	44
4.2.1	A feladatellátás javítása járási szintű együttműködésben	46
4.2.2	A felnőttképzés értékláncának járási koordinációja	48
4.2.3	Járási programszervezési együttműködés	50
4.2.4	Információnyújtási tevékenységek a horizontális programok támogatására	51
4.2.5	Oktatási, oktatásszervezési törekvések összehangolása.....	52
4.2.6	Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetettségrel kapcsolatos együttműködés	53

5	ESZKÖZÖK.....	55
5.1	CÉLOKHOZ RENDELHETŐ ESZKÖZÖK	55
5.1.1	Járási Esélyegyenlőségi Tanács (JET) Koordináció.....	56
5.1.2	Stratégiai munkacsoport.....	58
5.1.3	Pénzügyi munkacsoport	59
5.1.4	Esélyegyenlőségi munkacsoport.....	60
5.1.5	Oktatási munkacsoport.....	60
5.1.6	Civil és külső kapcsolatok munkacsoport.....	60
5.1.7	Kommunikáció munkacsoport	61
5.1.8	Turisztikai munkacsoport.....	61
5.2	ÜTEMEZÉS, MÉRFÖLDKÖVEK	61
5.3	FORRÁS LEHETŐSÉGEK	65
5.3.1	Terület-, és településfejlesztési operatív program	65
5.3.2	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program	65
5.3.3	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	65
5.3.4	Az egyes operatív programok relevanciája	65
6	NYOMON KÖVETÉS / MONITORING ÉS ÉRTÉKELES.....	66

1 Vezetői összefoglaló

Az ÁROP-1.A.3-2014-2014-0009 kódszámú pályázatban benyújtott, „Területi együttműködések az esélyegyenlőség és a felzárkózás elősegítése érdekében a Gyomaendrődi Járás területén” c. programban a járás 5 települése vesz részt a járási szintű esélyteremtő programterv megalkotásában. A pályázati programban a 2013-ban megalkotott 5 db helyi esélyegyenlőségi programhoz képest a végrehajtás magasabb szintre kerül, a komplex program eredményeképpen a járási koordináció megvalósul.

A program kötelező tevékenységei a következők:

- Járási szintű együttműködések erősítése, együttműködési megállapodások megkötése
- Szakmai megvalósítók bevonásával koordináció kialakítása, működtetése
- Járási szintű felzárkózási kerekasztal működtetése
- Rendezvények, konferenciák keretében a járási problémák felvetése és javaslatok megfogalmazása
- Járási Esélyteremtő Programterv (JEP) megalkotása

A programban a fentiek felül a megvalósító vállalta továbbá:

- A területi együttműködéshez, az Esélyteremtő-programterv kialakításához, illetve kapcsolódó, a helyi esélyegyenlőségi programok végrehajtását segítő szakértő bevonását
- Közös, több önkormányzat részvételével zajló, a helyi esélyegyenlőségi programjaikban megfogalmazott tevékenységek megvalósítása a járásszékhely önkormányzat szervezésében.

Mindezen tevékenységek eredményeképpen a jelen dokumentum létrejöttét megelőzően több alkalommal rendezvények, kerekasztalok kerültek megvalósításra, ahol a JEP céljai és eszközei kijelölésre kerültek. A JEP ugyanakkor jövőbe mutató dokumentum, az abban foglalt intézkedések és programok végrehajtásához a települések a 2014-2020 időszakban jelentős uniós forrásbevonással számolnak.

A JEP megalkotása során feltérképezésre kerültek a járás együttműködő településeinek helyi esélyegyenlőségi programjai, az egyes célcsoportokkal kapcsolatos járási szintű problémák pedig a felzárkózási kerekasztal ülésein kerültek megvitatásra. Elemzésre kerültek továbbá az intézkedési tervek.

Feltárássra került, hogy a járási esélyegyenlőség komplex programokkal történő előmozdítása érdekében elsősorban a foglalkoztatás, versenyképesség és életszínvonal fókuszaira szükséges programokat meghatározni, vagyis a helyi esélyegyenlőség nem független a jövedelmi és munkaerőpiaci szempontoktól.

Az elemzés eredményeképpen járási szintű komplex javaslatok születtek, az alábbi témákban:

Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők
I. Járási feladatellátás javítása	Rendszeres munkacsoport az önként vállalt feladatok bővítésének vizsgálata érdekében	X	X	X	X	X
	Települési jó gyakorlatok, korábbi programjavaslatok és szervezetfejlesztési javaslatok együttes vizsgálata	X	X	X	X	X
	Társulás keretében végzett feladatellátás vizsgálata	X	X	X	X	X
	Önkormányzati feladatok járási szintű kiszervezésével elérhető feladatbővülés, forrásmegtakarítás segítségével támogatott feladatbővítés	X	X	X	X	X
	Járási akadálymentesítési együttműködések, fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítés	X	X			
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	Járási kompetenciaterkép elkészítése, frissen tartása	X			X	X
	Járási felnőttképzési értéklánc érintettjei közti rendszeres egyeztetések (képzőintézmények, munkaadók, kormányhivatal)	X			X	X
	pályaaorientációs, pályaválasztási tanácsadás	X	X	X	X	X
III. Járási programszervezési együttműködés	Járási turisztikai kerekasztal működtetése a szállásadók, vendéglátók és programszervezők részére	X		X	X	X
	Járási turisztikai stratégia megalkotása, programtervek készítése	X		X	X	X
	Járási programok esetében az odajutás jobb megszervezése	X		X	X	
IV. Járási információnyújtási vertikális program	Járási kommunikációs stratégia létrehozása	X	X	X	X	X
	Járási foglalkoztatási igények, képzési lehetőségek és programszervezési információk megjelenítésére önálló járási információs portál létrehozása	X	X	X	X	X
	Életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában	X		X	X	X
	Bűnmegelőzési és kármentési információk időseknek, fogyatékkal élőknek és nőknek kitettségük csökkentése végett	X		X		X
V. Oktatás, oktatásszervezés járási koordinációja	Az oktatás gyakorlatával, jó példáival kapcsolatos járási tapasztalatcsere érdekében elsősorban az alsó tagozatos tanítók számára szervezett programok a SNI és mélyszegénységben élő gyermekek oktatási tapasztalataival kapcsolatosan		X		X	

Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők
	Tehetséggondozási, korai fejlesztési program kidolgozása, az oktatási alapellátás fejlesztése		X			
VI. Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetéssel kapcsolatos együttműködés	Civil összefogás segítése figyelőszolgálat szervezés és megelőzési tevékenységekre	X		X		X

A fenti programok végrehajtása érdekében a járási települések együttműködését a járási együttműködési megállapodások fogják kiterjeszteni, ezáltal a JEP a 2015-2020-as időszakra jelent további feladatokat, intézkedéseket.

2 Bevezetés

2.1 Projekt rövid bemutatása

A projekt célja, hogy olyan együttműködés alakuljon ki a Gyomaendrődi járáshoz tartozó települési önkormányzatok és a helyi önkormányzatok intézményei, valamint a civil és gazdasági szereplők között, mely a helyi esélyegyenlőségi programokban foglalt társadalmi felzárkóztatás minél hatékonyabb megvalósulását szolgálja a járásszékhely önkormányzat koordinációs tevékenységének köszönhetően. Azonban nem csak az együttműködés megvalósulása fontos, hanem, hogy a projekt lezárását követően továbbra is fenntartható módon működjön a járási koordináció, és a fejlesztések valódi területi hatással bírjanak a későbbiek folyamán is.

A járási szintű együttműködés pozitív eredményeként várható a feladatok szervezésének és ellátásának minőségi javulása és a költségfelhasználás ésszerűbbé tétele, így jelentősen javulhat a költséghatékonyság és a problémakezelés színvonala, a kooperáció által sikeresebben megvalósítható a járásban élők társadalmi felzárkózását is szolgáló együttműködések elmélyülése. A szakmai koordináció megvalósulása során szervezői és tanácsadói tevékenységek révén a települések többlet szakmai támogatáshoz jutnak.

A projekt hathatósan elősegíti a Helyi Esélyegyenlőségi Programok intézkedési tervében megfogalmazott teendők megvalósítását, illetve ezek járási szintű összehangolását és koordinálását, ezzel pedig az esélyegyenlőség helyreállítását, javítását járási szinten.

A projekt eredménye jelen járási szintre vonatkozó Esélyteremtő programterv is, amely kifejezetten az olyan demográfiai, szociológiai és gazdasági jellegű problémákra vázol fel gyakorlati megoldásokat, amelyek a járáson belül merültek fel, a települések együttműködését igénylik, és a problémák komplex kezelése szükséges.

A programterv kialakítását segítették a járás több önkormányzatának és az egyéb érintett gazdasági, illetve civil szereplők között megvalósult találkozók, továbbá az ezen találkozón elindult párbeszéd.

A projekt eredményeként továbbá megvalósulnak még az alábbiak:

- A projekt keretében létrejön a járás érintett intézményei között egy hosszú távú együttműködés, amely lehetővé teszi az esélyegyenlőségi programok végrehajtásához szükséges koordinációt;
- Kialakul és megerősödik a társadalmi párbeszéd a járási hivatal, a járás önkormányzatai, a nemzetiségi önkormányzatok, az egyházak és a civil szervezetek valamint a gazdasági szereplők között.

A fentiek hatásaként hosszú távú együttműködés alakul ki az érintett önkormányzatok és társadalmi szervezetek között, továbbá sikeres, valamint fenntartható esélyegyenlőségi helyi és járási fejlesztések valósulhatnak meg a 2014-2020 közötti programozási időszakban. A problémák komplex kezelése hatására javulhat az önkormányzatok által ellátott közszolgáltatások megszervezésének minősége és hatékonysága, javul az önkormányzatokba és tágabb értelemben a közigazgatási szervekbe vetett bizalom, erősödik a társadalmi felzárkózás és az esélyegyenlőség célja iránti elkötelezettség.

2.2 Módszertan ismertetése a programterv kidolgozásához

Jelen esélyteremtő programterv elkészítése érdekében felhasználtuk a kerekasztalokon és a rendezvényeken elhangzottakat, továbbá a települések által elkészített helyi esélyegyenlőségi programokban foglaltakat. A csoportos találkozók túl személyes beszélgetéseket, interjúkat is folytattunk az érintettek nézeteinek mélyebb megismerése érdekében és a téma részletes feldolgozása céljából további desk-research kutatást is végeztünk.

Kerekasztal ülések

A programterv elkészítését megelőzően megtartott kerekasztal beszélgetések keretében megvitatásra kerültek a települések helyi esélyegyenlőségi programjai, az azok megvalósítása során szerzett tapasztalatok, a közös problémák, szinergiák és a megoldási alternatívák, melyek összegzése beépült ebbe a programtervbe.

A kerekasztal találkozók során összehangolásra kerültek a térségben tervezett intézkedések, fejlesztések, melyek hozzájárultak a beavatkozási pontok kapcsán megfogalmazott megoldási alternatívák kidolgozásához.

A programterv megvitatásra kerül és véglegesítése az érintettek véleménye alapján fog megtörténni, mely végleges verzió elfogadása az utolsó kerekasztal találkozón kerül előterjesztésre.

Rendezvények

A rendezvények keretében olyan témák szakmai megvitatására került sor, mely lehetőséget teremt az érintett célcsoportok esetében a diszkrimináció csökkentésére, az esélyegyenlőség biztosítására. Jelen dokumentumba beépülnek a rendezvényeken elhangzott javaslatok, a felvetett problémák, a bevonásra javasolt szervezetek, a megfogalmazott célok és az elképzelt jövőkép.

Desk-research

A programterv elkészítéséhez egyrészt áttekintettük a gyomaendrődi járás településeinek helyi esélyegyenlőségi programjait, az abban foglalt egyedi települési jellemzőket és a megfogalmazott intézkedési terveket. Az intézkedési tervben megfogalmazott célokat célcsoportonként elemeztük és ennek eredményét szintén beépítettük a programtervbe.

Az érintett célcsoportokhoz kapcsolódóan, a felmerülő problémák és a megoldási lehetőségek tekintetében internetes kutatást is végeztünk, melynek keretében piaci információkat és az esélyegyenlőséghez kapcsolódó szakirodalmat dolgoztunk fel.

3 Helyzetelemzés

3.1 Stratégiai környezet

A társadalmi felzárkózás, különösen annak minél hatékonyabb elérése rendszeresen szerepel a vonatkozó szakpolitikai dokumentumokban. A projekt szervesen illeszkedik a releváns hazai és európai uniós szakpolitikákhoz, amint az már a „„Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régiókban” ÁROP 1-A-3-2014” pályázati dokumentációjában is részletesen kifejtésre került, melyhez képest a stratégiai környezet nem változott, így annak elemeit jelen dokumentum összeállításakor is felhasználtuk.

Államreform Operatív Program

Az Államreform Operatív Program¹ célja a rendelkezésre álló erőforrások optimális felhasználásával a közigazgatási rendszer teljesítményének és azon keresztül a szolgáltatások színvonalának emelése. Ezt a célt három prioritás fejlesztéseivel kívánja elérni az operatív program, amelyből az első prioritás a „Folyamatok megújítása és szervezetfejlesztése” címet viseli. Ezen prioritás célja a költséghatékonyabb és eredményesebb közigazgatási működés megteremtése. Ez akképp illeszkedik a Gyomaendrődi járás céljaihoz, hogy részét képezi a társadalmi felzárkózás érdekében eredményesebb, hatékonyabb és befogadóbb szervezetek kialakítása, a kulcsfontosságú partnerekkel való közös gondolkodás, valamint a közszolgáltatások minőségének javítása. A területi együttműködésre alapozó, eredményesebben működő közigazgatás elérése az eljárások és folyamatok korrigálása révén valósul meg.

A projekt beavatkozásai támogatják a 2014-2020-as programozási időszak operatív programjai keretében tervezett fejlesztések sikeres megvalósulását is, amelyekben a felzárkózási/esélyegyenlőségi fejlesztések esetében kiemelt figyelmet kap a helyi esélyegyenlőségi programok intézkedési tervében rögzített mutatók pozitív irányú változása és az ezek érdekében végzett tevékenységek támogatása. A projekt által lehetőség nyílik a szolgáltatások térségi szintű megszervezésére, hatékonyabbá tételére. Erre kiemelten a társadalmi felzárkózás érdekében az oktatás-képzés, a szociális és egészségügyi ellátások, valamint a foglalkoztatás területén van lehetőség.

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó operatív programok közül elsősorban az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP), valamint a járás egyoldalú agrárjellegéből eredően a Vidékfejlesztési Program (VP) külön kiemelendő.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program² (EFOP) öt prioritást fogalmaz meg. Beavatkozásai főként a társadalmi kohézió erősítését szolgálják. Megállapítja, hogy a szegénység elleni küzdelem összetett, nagy fejlesztési igényű kihívás, amit csak több operatív program tud együttesen megoldani. Ezért speciális foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési eszközök szükségesek a leghátrányosabb helyzetű térségekben, ehhez az általánostól eltérő megközelítés szükséges. Végül soron egy területileg integrált felzárkóztatási programra is javaslatot tesz. A komplex program magába foglalhatja EFOP-, VP-, GINOP- és TOP által finanszírozott tevékenységeket is.

¹

<http://palyazat.gov.hu/download/41413/%C3%81llamreform%20Operat%C3%ADv%20Program%28hat%C3%A1lyos%202012.01.%2001-t%C5%91l%29.pdf>

² <http://palyazat.gov.hu/download/53462/Emberi%20Erőforrás%20Fejlesztési%20Operatív%20Program.pdf>

Az EFOP pénzügyi kerete a teljes Magyarországra jutó uniós támogatás 11,8%-a. Az EFOP-on belül a 9. tematikus célkitűzéshez kapcsolható prioritástengelyekre jut az EFOP forrásainak jelentős része (53,2%). Mind az EU2020 indikátorok, mind társadalmi oldalról a szociális problémákra, a romák helyzetére fókuszáló befogadó társadalom kialakítása, erősítése a legfőbb kihívás.

Az EFOP hozzájárulhat egy kedvezőbb képzési szerkezet kialakításához, illetve a mezőgazdasági szaktudás elmélyítéséhez, ezáltal pedig a tartós munkanélküliségből való kitoréréshez, továbbá a külterületi népesség integrációjához.

Vidékfejlesztési Program

A vidéki térségek általános jellemzői (pl. képzettek alacsony aránya; értékesítési problémák; kedvezőtlen gazdasági mutatók) részben a Gyomaendrődi járás térségében is jelentkeznek.

A Vidékfejlesztési Program³ hat prioritást határoz meg. A kijelölt prioritások közül az 1. (3%), a 3. (3%) és az 5. (5%) a forrásarány tekintetében a legkisebb, míg a 2. prioritás jelenleg 42%-os arányával előreláthatólag a legnagyobb jelentőségű lesz a következő ciklusban.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által adott lehetőséggel élve a magyar VP a hat prioritás mellett két tematikus alprogramot is tartalmaz, ezek: fiatal gazdálkodók alprogram és rövid ellátási lánc tematikus alprogram. E programok különös jelentőséggel bíró területek sajátos szükségleteivel foglalkoznak és több prioritás megvalósítását szolgálhatják.

A VP él a LEADER módszertant újabb szintre emelő közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD) eszközével, mely a program valamennyi prioritásához kapcsolódik.

A VP elsősorban a szociális gazdaság és az öntözési célú fejlesztések terén jelenthet kiemelkedő forrasszerzési lehetőséget. A társadalmi integrációs problémákat nagymértékben képesek orvosolni a munkahelyteremtést ösztönző beavatkozások.

Európa 2020

A 2014-2020 közötti kohéziós politika irányvonalát alapvetően határozza meg az Európa 2020, az EU intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést elősegítő stratégiája. Az Európa 2020 célkitűzéseire⁴ (kiemelt céljaihoz) jelen projekt számos ponton illeszkedik:

³ http://palyazat.gov.hu/download/54181/VP_elfogadott%20verzió_0810.pdf

⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_hu.htm

- A 20–64 évesek legalább 75%-ának munkahellyel kell rendelkeznie: a tartós munkanélküliség orvoslására, a mezőgazdasági szaktudásra és a munkaerő-piaci szempontoknak nem megfelelő képzési szerkezet megváltoztatására fejlesztési elképzelések építendők.
- Teljesíteni kell a „20/20/20” éghajlat-változási/energiaügyi célkitűzéseket (ideértve megfelelő körülmények között a kibocsátás 30%-kal történő csökkentését): a járás térségében a megújuló energia, kiemelten a geotermikus energia komplex (foglalkoztatás-bővítő mezőgazdasági, turisztikai stb.) hasznosítása ajánlott, és előtérbe kell helyezni a fenntartható, a szociálisan rászorulóknak szempontjait érvényesítő energetikai megoldásokat.
- Az iskolából kimaradók arányát 10% alá kell csökkenteni, és el kell érni, hogy az ifjabb generáció 40%-a rendelkezzen felsőoktatási oklevéllel: a mélyszegénységben élő családok gyermekei és a sajátos nevelési igényű tanulók szempontjából kiemelt jelentőségű.
- 20 millióval csökkenteni kell a szegénység kockázatának kitett lakosok számát a térségben meglévő foglalkoztatási és szociális potenciál (összehangolt akciók megvalósításán keresztül) megteremtésére a szegénység felszámolásának.

Nemzeti Reform Programok

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a Nemzeti Reform Programok⁵ jelentik, melyeket a tagállamoknak minden év áprilisában, a stabilitási/konvergencia programokkal együtt kell elkészíteniük. A Nemzeti Reform Programok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánják a kormányok a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdeni. A dokumentumok azt is meghatározzák, hogy kik, mikor, milyen intézkedéseket hoznak majd, valamint hogy mindennek milyen költségvetési vonzatai várhatóak. A Nemzeti Reform Program az esélyegyenlőségi célcsoportok szempontjából közvetlen jelentőséggel bíró célkitűzéseket és intézkedéseket tett a foglalkoztatás, oktatás és társadalmi felzárkózás területén.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia

⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_hungary_hu.pdf

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS)⁶ az Európai Bizottság által 2011-ben jóváhagyott „A nemzeti romainTEGRÁCIÓS stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című dokumentumban foglaltakhoz illeszkedik. Az NTFS a szegénység elleni fellépés érdekében megfogalmazott felzárkózási politikát helyezi középpontba, emellett hangsúlyos célja a roma közösségek kirekesztése elleni ható folyamatok megelőzése, felszámolása. A stratégia célja, hogy a szegénység szempontjából meghatározó problématerületek – gyermekszegénység, romák helyzete, hátrányos helyzetű térségek – hosszú távú elképzeléseinek integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben történő kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel, a többi, a társadalmi felzárkózási szempontjából releváns stratégiára, így a gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatáspolitikára, a vidékfejlesztésre, az egészségügyi, szociálpolitikai, közigazgatási elképzelésekre. Beavatkozási területeihez szorosan illeszkedik a projekt, mint gyermek jól-lét, oktatás-képzés, foglalkoztatás, egészségügy, lakhatás és bevonás, szemléletformálás, a diszkriminációs jelenségek elleni küzdelem.

Legyen Jobb a Gyerekeknek Nemzeti Stratégia

A stratégia⁷ szükségességét elsősorban az indokolta, hogy csökkentse a gyermekek és családjaik nélkülözését, javítsa a gyermekek fejlődési esélyeit. A törvény minden gyerekre kiterjed, de értelemszerűen azoknak a gyerekeknek kell prioritást kapniuk, akiknek érdekei a legjobban sérülnek, akiknél a nélkülözés a legjobban korlátozza fejlődésüket. A Nemzeti Stratégia másik fontos indoka a szegénységi ciklus megszakításának szükségessége, a gyermekek és a társadalom közös távlati érdeke.

Roma Integráció Évtizede Program

Az Országgyűlés 2007. június 25-én fogadta el a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozatot⁸. A jogszabály a Kormány feladatául tűzi, hogy a Stratégiai Terv végrehajtására készítsen rövid távú, kétéves időszakokra szóló intézkedési terveket. A Stratégiai Terv négy prioritási területen (oktatás, foglalkoztatás, lakhatás és egészségügy), az egyenlő bánásmód érvényesítésével kapcsolatban, továbbá a kultúra, a média és a sport területén határoz meg átfogó célokat, a célokhoz pedig konkrét feladatokat. A nemek közötti esélyegyenlőség megteremtését a négy prioritási területen megfogalmazottakhoz kapcsolódó feladatokon és intézkedéseken keresztül kívánja

⁶ <http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>

⁷ 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007–2032; http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=110123.156139

⁸ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=110534.221278

megvalósítani. A romák és/vagy mélyszegénységben élők célcsoportja érdekében tervezett tevékenységek jól illeszkednek a programhoz.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia

Az Országgyűlés 2009-ben fogadta el a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról készült dokumentumot (88/2009. (X. 29.) OGY határozat)⁹. A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása a 2009-2024 időszakra vonatkozóan. Részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, megvalósításukhoz az egyes területeken a horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határozza meg. A stratégia horizontális céljai terén az esélyegyenlőség elősegítésén keresztül, specifikus céljai terén pedig az ifjúsági korosztályok sikeres társadalmi integrációjához szükséges környezet fejlesztésén keresztül kapcsolódik jelen projekt.

Helyi esélyegyenlőségi programok

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény¹⁰ 31. § (1) bekezdésének értelmében, minden települési önkormányzat öt évre szólóan fogad el helyi esélyegyenlőségi programot, melyet ezt követően két évente áttekint, és szükség esetén felülvizsgál. Ez a helyi szinten kidolgozandó és megvalósítandó stratégiai program a hazai és uniós pályázatokon való részvétel egyik feltétele. A programokban szükséges helyzetelemzést készíteni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – mint romák és/vagy mélyszegénységben élők, gyermekek, idősek, nők és fogyatékkal élők – oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről, valamint intézkedési tervbe kell foglalni a feltárt problémák kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A gyomaendrődi járás minden települése rendelkezik helyi esélyegyenlőségi programmal, melyek fontos kiindulási- és viszonyítási pontot képeztek jelen járási szintű esélyteremtő programterv elkészítéséhez.

3.2 Jogsabályi keretrendszer

Az esélyteremtő programterv, illetve szélesebben véve, az esélyegyenlőség kapcsán felmerülő kérdések szabályozási kereteit a következőkben felsorolt jogsabályok határozzák meg.

Magyarország Alaptörvénye

Az Alaptörvény XV. cikk (1-5) bekezdései szerint

- „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

⁹ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=125558.227158

¹⁰ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=76310.294675

- „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”
- „A nők és férfiak egyenjogúak.”
- „Magyarország esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”
- „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (továbbiakban: Ebktv.)

Az egyenlő bánásmódról szóló törvény 31. § (2) bekezdése lehetőségként fogalmazza meg a települési önkormányzatok részére azt, hogy a helyben élő, hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítása céljából ún. esélyegyenlőségi programot fogadjanak el. Az alapelvek között szerepel a megelőzés- és az állapotmegtartás fontossága, a fogyatékos emberek szükségleteinek sajátosságaira kiterjedő figyelem, az egyenjogúság feltételeinek megteremtése és a hátrányok kompenzációjában való állami kötelezettségvállalás.

A törvény megfogalmazza a fogyatékos emberek körét: érzékszervi sérültek, beszédbeli nehézségekkel küzdők, mozgáskorlátozottak és értelmi fogyatékosok.

A helyi esélyegyenlőségi program (HEP) elkészítését is e törvény előírásai alapján kellett elvégezniük a településeknek és ezek a programok nagyon fontos alapját képezik jelen esélyteremtő programtervnek.

Az Ebktv. 2010. május 1-jén hatályba lépett 63/A. §-a rendelkezett a helyi esélyegyenlőségi programról. A rendelkezés értelmében a helyi önkormányzat, valamint a többcélú kistérségi társulás öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, melyet 2 évente át kell tekinteni és szükség esetén felül kell vizsgálni.

321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról

A települési önkormányzat által készített helyi esélyegyenlőségi program helyzetelemzésből és intézkedési tervből áll. A helyzetelemzésben meg kell határozni a településen élő hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, különösen a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők teljes lakossághoz viszonyított képzettségi, lakhatási, foglalkoztatási, egészségi, szociális és területi mutatóit, az adott település esélyegyenlőtlenségi problémáit.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésében résztvevők képzését végző szerv a Türr István Képző és Kutató Intézet (a továbbiakban: TKKI).

2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól

A rendelet meghatározza azoknak a részletes adatoknak a körét, melyet kötelezően be kell építeni a HEP-be.

A HEP megalkotás során különös figyelmet kellett fordítani:

- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkntv.) előírásaira.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.)

Az önkormányzat a feladat- és hatáskörébe tartozó önkormányzati ügyekben – törvény keretei között önállóan mérlegelhet. Az állampolgári öngondoskodás, együttműködési készség erősítését szolgálja az a felhatalmazás, amely szerint a képviselő-testület – törvényi felhatalmazás alapján – egyes közszolgáltatások igénybevételét rendeletében feltételekhez kötheti. A helyi önkormányzat által hozott szabályozást érintő kérdésekben a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (2013. január 1-étől hatályba lépő) rendelkezik.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (továbbiakban: Szt.)

A törvény meghatározza a pénzbeli, a természetben nyújtott és a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások egyes formáit, a jogosultság feltételeit, annak megállapítását, a szociális ellátást nyújtó szervezet és a jogosult közötti jogviszony főbb elemeit, továbbá a fenntartónak a szolgáltatóval, illetve intézménnyel kapcsolatos feladat- és jogkörét.

A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Cst.)

A törvény meghatározza az állam által nyújtandó családtámogatási ellátások rendszertét, formáit, az ellátások jogosultsági feltételeit, valamint az ellátások megállapításával és folyósításával kapcsolatos legfontosabb hatásköri és eljárási szabályokat.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban: Flt.)

A törvény célja a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog gyakorlásának elősegítése, a foglalkoztatási feszültségek feloldása, valamint az álláskereső támogatásának biztosítása.

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. tv.

A törvény célja a nemzetiségek sajátos kultúrájának megőrzésének, anyanyelvük ápolásának és fejlesztésének, egyéni és közösségi jogainak széleskörű biztosításának elősegítése, figyelemmel Magyarország Alaptörvényében a magyarországi nemzetiségek ügye iránt kinyilvánított felelősségvállalásra, továbbá a nemzetiségek védelme érdekében.

Számos további jogszabály érinti az esélyegyenlőség egyes területeit:

- 2012. évi I. Törvény, a Munka Törvénykönyve
- 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
- 2004. évi CXXIII. törvény a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról
- 2000. évi LX. törvény a foglalkoztatásból és a foglalkozásból eredő hátrányos megkülönböztetésről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1958. évi 42. ülésén elfogadott 111. számú Egyezmény kihirdetéséről
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról
- 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról
- 362/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet az Egyenlő Bánásmód Hatóságról és eljárásának részletes szabályairól
- 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet, a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
- 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény végrehajtásáról.

3.3 Járás bemutatása

A Gyomaendrődi járás, Gyomaendrőd járásközponttal 2013. január elsején jött létre öt település részvételével. A járást alkotó települések a következők: Gyomaendrőd és Dégványa városok és Csárdaszállás, Ecsegfalva valamint Hunya községek. A Gyomaendrődi járás a korábbi Szarvasi, Békési és Szeghalmi Kistérségből alakult ki. Mindhárom kistérség, így a járáshoz tartozó valamennyi település, köztük a pályázó Gyomaendrőd Város Önkormányzata

is a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet 2. melléklete szerint a kedvezményezett térségek között szerepel.

A Békés megyei járás a mai formájában újnak tekinthető, ugyanakkor az előzményei az 1969-ben megszűnt gyomai járásig vezethetők vissza, amelynek székhelye 1896-tól Gyoma község volt.

A járás területe 686 km², népessége 23.532 fő, az átlagos 50.000 fős járási népességszámot tekintve tehát egy relatíve kis lélekszámú járásról beszélhetünk. A népsűrűség 34 fő/km², ami jócskán az országos átlag (108,5 fő/km²) alatt van¹¹.

A járásközpont Gyomaendrőd, amely 13.674 lakosával a térség legnagyobb településének tekinthető. Gyomaendrőd 1982. január elsején Gyoma és Endrőd Nagyközségek egyesülésével jött létre.

A járás második legnagyobb települése Dévaványa, amely 1970-ben nagyközségi, 2000-ben városi rangot kapott. Lakosainak száma 7622 fő.

A járást további három község alkotja:

- közülük a legnagyobb Ecsegefalva, lakosainak száma 1157 fő;
- Hunya lakosainak száma 637 fő;
- a járás legkisebb lélekszámú települése Csárdaszállás, amely jelenleg 442 fős település.

A járást alkotó települések eltérő nagyságától eltekintve egy meglehetősen homogén területről beszélhetünk, melynek lakói túlnyomórészt mezőgazdasággal foglalkoznak, azon belül is jellemzően növénytermesztéssel. Az ipari, szolgáltatóipari foglalkoztatottság kevésbé jellemző.

A járás településeit és fontosabb adatait az alábbi táblázat mutatja be:

Település	Rang	Kistérség	Népesség	Terület (km ²)
Gyomaendrőd	járáshétfőhely város	Szarvasi	13674	303,94
Dévaványa	város	Szeghalmi	7622	216,55
Csárdaszállás	község	Békési	442	54,16
Ecsegefalva	község	Szeghalmi	1157	78,99
Hunya	község	Szarvasi	634	32,57

A járás Békés megye északi részén helyezkedik el, határos Jász-Nagykun-Szolnok megyével (a járáshatár egybeesik a megyehatárral és a járások kialakításakor meghatározott

¹¹ a demográfiai adatok forrásai: Központi Statisztikai Hivatal

alapelveknek megfelelően nem keresztezi azt), illetve határos a Békés megyei mezőtúri, a karcagi, a szeghalmi, a békési és a szarvasi járásokkal.

A járás sík vidéken helyezkedik el, tengerszint feletti magasság jellemzően 80-100m között mozog.

A járás helyzete közlekedési szempontból előnyösnek mondható. A járást, egyben a járásszékhelyt kettészeli a 46-os főút, illetve a Budapest-Lökösháza vasútvonal, melyet a Gyomaendrőd – Dévaványa mellékvonal egészít ki. A legközelebbi belföldi repülőtér Debrecenben található. A Hármas-Körös mint vízi út a folyó természeti adottságai miatt nem kerül logisztikai kihasználásra (ugyanakkor turisztikai szerepre kiválóan alkalmas).

A járás lakosainak száma 23.532 fő és megállapítható, hogy a járás lakosainak kb. 90%-a városban él, ugyanakkor ez a tény nem befolyásolja azt a tényt, hogy jellemzően egy agrári vidékről van szó.

Gyomaendrődön a cigány nemzetiség 1995 óta, a német kisebbség pedig 1998 óta rendelkezik önálló kisebbségi önkormányzattal.

Szegregetámukat - legalábbis az Európai Unió meghatározásnak megfelelően - nem találhatunk a Gyomaendrődi járásban, ugyanakkor megfigyelhető a roma lakosság koncentráltabb elhelyezkedése, elsősorban Gyomaendrőd Cigányváros és Öregszőlő nevű területein. Öregszőlő a történelmi Endrődi rész ősi település maradványa, várost jelző helységnevtáblától kb. másfél kilométerre helyezkedik el, a lakosságszám kb. 600 fő. A településrészen nagy számban élnek egyrészt idős egyedülálló személyek, másrészt sokgyermekes, halmozottan szociális hátrányokkal küzdő családok. Ez utóbbiak beköltözésének oka az általuk elérhetőbb olcsóbb ingatlanárak. Az itt élők jövedelmi viszonyaira jellemző, hogy többnyire alacsony, főleg mezőgazdasági munkából származó nyugdíjából, illetve transzferjövödelmekből élnek. Az érintett településrészen a munkaképes korú lakosság több, mint 10%-a rendszeresen szociális segélyekből él és tartós munkanélkülinek tekinthető. A kevés munkavállaló jellemzően mezőgazdasági munkából él.

A jövedelmi viszonyok, illetve a várostól való távolság behatárolják a különféle szolgáltatások igénybevételének lehetőségét és a fogyasztás szabadságát, mivel a településrészen kevés szolgáltató van jelen. Szintén hiányzik az egészségügyi alapellátás és a járóbeteg szakellátás.

A településrész elérhető autóbusszal és épült kerékpárút is, ugyanakkor az autóbuszjáratok gyérsége miatt a településlakók lehetőségei, ideértve az iskoláskorú gyermekeket is, meglehetősen korlátozottak.

Öregszőlőben komoly problémát jelent csapadékos időben a földutak használata. Sajnos Öregszőlőben esős, csapadékos időben nagyon nagy a sár a föld utakon, olyannyira, hogy személygépkocsival lehetetlenség közlekedni kerekesszék illetve MOPED használata egyáltalán nem lehetséges, még száraz időben sem a keskeny járdák és a göröngyös föld utak

miatt. Szükség esetén, a sáros utakon sem a mentő, sem tűzoltóság nem tud közlekedni a sáros utakon.

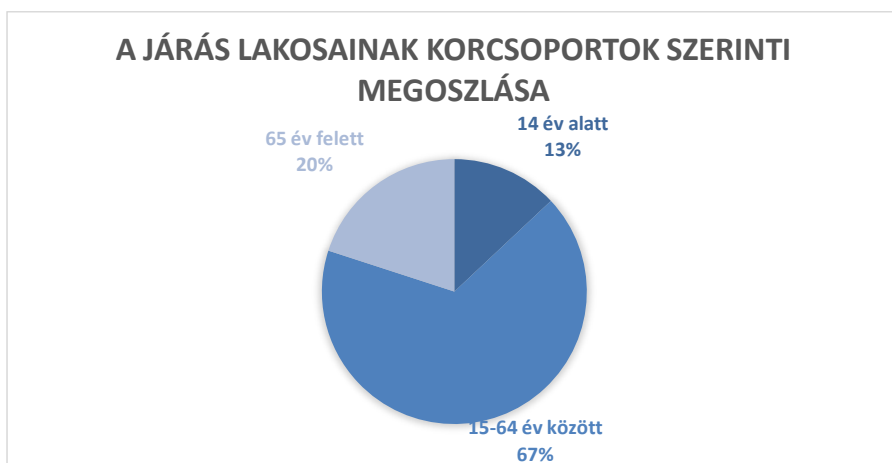
A másik szegregációval fenyegetett városrész az ún. Cigányváros, amelyet a nevének megfelelően romák lakják. Távolsága a vasútállomástól kb. 3 km, megközelítése könnyű, mind a helyi, mind a helyközi buszok megállnak a közvetlen közelében. A településrész lakossága kb. 400 fő, jövedelmi helyzetük hasonló az Öregszőlő városrész lakosainak problémáihoz, ugyanakkor jóval könnyebben tudják elérni a városi szolgáltatásokat.

Dévaványán sem beszélhetünk hagyományos értelemben vett szegregátumokról, ugyanakkor megfigyelhetők a városnak olyan részei, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű háztartások aránya magasabb a település átlagánál.

A járást alkotó három község esetében az alacsony lélekszámból kiindulva szegregátumokról, illetve szegregáció által veszélyeztetett településrészekről statisztikai / demográfiai értelemben nem beszélhetünk, ugyanakkor ez nem jelenti a halmozottan hátrányos helyzetű háztartások hiányát.

A nemek szerinti arány nem mutat jelentős eltérést az országos átlaghoz képest. Érdekes megjegyezni ugyanakkor, hogy az átlagos életkor növekedésével a nemek aránya jelentősen eltolódik a nők arányába.

A járás népesség kor szerinti megoszlása megközelítőleg tükrözi az országos átlagot:

Ábra 1 A járás lakosainak korcsoportok szerinti megoszlása (Forrás: TeIR, KSH-TSTAR)

Az átlagos öregedési index¹² értéke folyamatosan nő, azaz egy előregedő területről beszélünk. Gyomaendrőd esetében pl. ez az érték 2008 és 2012 között közel 12%-kal nőtt.

A járás a megyei és tágabb értelemben az dél-alföldi régió tipikus problémáival küzd, ugyanakkor a statisztikai mutatók alapján a Gyomaendrődi járás gazdasági szempontból a megyei átlagnál némileg kedvezőbb helyzetben van.

A járás jellemzően agrár jellegű gazdasággal rendelkezik, számottevő ipari, illetve szolgáltatási szektor nem lelhető fel. A jó minőségű talajra épülő mezőgazdaság kiemelkedő jelentőségű ágazata a gabonatermelés, illetve kisebb arányban az állattenyésztés.

A gazdaság relatív fejletlensége és a nehézipar hiánya miatt környezetvédelmi kérdések nem nagyon merülnek fel, kivéve természetesen a helyi szennyvízelvezetés és –tisztítás, valamint a kommunális hulladékkezeléssel kapcsolatos kérdéseket. Környezeti szempontból az egyik legnagyobb problémát a belvíz elvezetése, illetve a vízbázisok védelme jelentik, amelyek azonban a mezőgazdaság erősen domináns jellege miatt különösen nagy jelentőségűek.

A térség – benne a Gyomaendrődi járással – az 1990-es évektől kezdődően került gazdasági negatív spirálba, ennek egyik legfőbb oka a gazdasági fejlődés motorjául szolgáló befektetések tartós elmaradása, e mutatók tekintetében nemcsak a járás, hanem az egész megye az utolsók között van az országban. A történelmi, földrajzi és időbeni elkésettségéből származó hátrányokat a járás önerőből nem képes leküzdeni, ehhez mindenképpen külső segítség szükséges.

A gazdaság szerkezete korszerűtlenebb az országos átlagnál, a mezőgazdasági szektor aránya magasabb, míg az ipari és tercier szektor aránya lényegesen kisebb az országos átlagnál. A mezőgazdaság – más szektorokhoz hasonlóan - folyamatos fejlődésben, átalakulásban van.

A 100 munkaképes korúra jutó munkahelykeresők száma 3,89, ami a megyei átlag (4,5) és az az országos átlag (4,9) alatt van.

Egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem 1.331.000Ft (a megyei átlag 1.490.000Ft). Az 1.000 főre jutó regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra vetítve 158 db (a megyei átlag 180 db), ebből a társas vállalkozások száma ezer lakosra vetítve 21 db (a megyei átlag 27db).

A járás szempontjából pozitívnak értékelhető, hogy az úthálózat és vasúti hálózat kielégítő sűrűségű és relatíve jó minőségű, Békés megye zsák jellege a Gyomaendrődi járásban kevésbé érzékelhető. A járást kettészelő 46-os főút esetleges gyorsforgalmúvá bővítése ugyanakkor tovább javítaná közúti lehetőségeket.

2013. január 1-jétől Magyarországon 30 év után újra alakult a járási rendszer. A járások kialakításáról, valamint egyes, ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi

¹² Az **öregedési index** az időskorú népességnek (65–X éves) a gyermekkorú népességhez (0–14 éves) viszonyított arányát fejezi ki. A népesség korösszetétele változásának és az előregedés folyamatának legfontosabb indikátora, amelynek a demográfiai jövő szempontjából van kiemelt jelentősége.

XCIII. törvény több mint 80 db törvényi szinten szabályozott államigazgatási feladatot határozott meg a járások számára. Az új feladatmegosztásnak köszönhetően az összes államigazgatási feladat 60 %-a került az államot képviselő járási hivatalhoz, amelyeknek a nagy részét eddig a jegyző látta el.

A járási hivatalok legfontosabb feladata a megyei szintnél alacsonyabb szinten intézendő államigazgatási feladatok ellátása. Így valósul meg az államigazgatási és az önkormányzati feladatok szétválasztása, a járások kizárólag államigazgatási területi egységet jelentenek.

A járási hivatal vezetője a járási hivatalvezető, akit a kormány megbízott javaslatára a közigazgatás-szervezéséért felelős miniszter nevez ki és menthet fel.

A járási hivatalvezető által vezetett járási hivatal a költségvetési szervként működő kormányhivatal kirendeltsége, amely önálló feladatkörrel és hatáskörrel rendelkezik. A járási hivatalt a hivatalvezető vezeti.

A hivatalhoz az alábbi osztályok tartoznak:

- Kormányablak Osztály
- Hatósági és Gyámügyi Osztály

Az egyes szakigazgatási szervek kialakítása nem minden járásban kötelező. A Gyomaendrődi járási hivatalban az alábbi szakigazgatási szervekhez tartozó feladatokat ellátó osztályok kerültek kialakításra:

- Gyomaendrődi Járási Hivatal Földhivatali Osztálya
- Gyomaendrődi Járási Hivatal Hatósági és Gyámügyi Osztálya
- Gyomaendrődi Járási Hivatal Járási Állategészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Osztálya
- Gyomaendrődi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya.

A járások kialakításával a jegyzők mentesültek feladataik egy részétől, így kizárólag azok az ügyek maradtak a jegyzőknél, amelyekhez a helyi viszonyok ismerete nélkülözhetetlen, vagy amelyekben országosan nem egységes szabályozás és helyi mérlegelésre is van lehetőség. Ilyenek pl. a helyi adóval összefüggő igazgatási, az anyakönyvi és állampolgársági ügyek, a települési polgári védelmi, katasztrófa igazgatási feladatok. Továbbá az ipar- és kereskedelmi igazgatási, a birtokvédelmi feladatok, a hagyatéki eljárás, a nem alanyi jogon járó szociális ellátások, a távhőszolgáltatási kérdések, a helyi védetséggel összefüggő környezet- és természetvédelmi, a veszélyes ebek nyilvántartásával összefüggő feladatok, az óvodáztatási támogatás.

Az olyan hatósági ügyeknél, mint pl. a földművelésügyi, állategészségügyi, a vízügyi, az ipari igazgatással, valamint a környezet- és természetvédelemmel, a közlekedés és hírközlési igazgatással kapcsolatos feladatok, van feladata a települési jegyzőnek és a járási hivatalnak is, mint ahogy eddig is eljárta ezen feladatkörökben a kormányhivatal helyi szerve és a jegyző is.

A kialakított járási hivatalok és kirendeltségek mellett – a kormányprogram célkitűzéseit követve – azokon a településeken, melyek nem járási székhelyek, valamint nem járási kirendeltségek a kormányhivatal ún. települési ügysegédek útján biztosítja, hogy az ott élő állampolgároknak lehetőségük legyen államigazgatási ügyek kezdeményezésére, illetve egyszerűbb ügyek elintézésére is.

Az önkormányzatok és a járási hivatal közötti kapcsolat inkább informális jellegű. Fontos kiemelni, hogy a járási hivatal nem lát el az önkormányzatokkal kapcsolatos felügyeleti jogot, ugyanakkor mindenképpen kívánatos az – informális és formális kapcsolatok kiépítése és ápolása. Ezen célok érdekében a járási vezető a székhely önkormányzatának testületi ülésein, a járási hivatal képviselői pedig a többi település testületi ülésein részt vehetnek.

Gyomaendrőd Város Önkormányzata a térségben jelen levő együttműködés erősítése érdekében a járáshoz tartozó valamennyi települési önkormányzatot bevonta a munkába, ezért már a projekt előkészítésének szakaszában a járáshoz tartozó valamennyi települési önkormányzatot írásban tájékoztatta arról, hogy pályázatot kíván benyújtani az Államreform Operatív Program keretében megvalósuló „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régiókban” című pályázati projektre. Gyomaendrőd Város Önkormányzata a tájékoztatással egyidejűleg felkérte a települési önkormányzatokat, hogy működjenek együtt a pályázat megvalósításában, mint együttműködő partnerek. A felkérésnek eleget téve, az együttműködési szándékról az alábbi települési önkormányzatok vezetői nyilatkoztak pozitívan: Dévaványa, Csárdaszállás, Ecsegfalva és Hunya, melyek mindegyike rendelkezik hatályos helyi esélyegyenlőségi programmal.

3.4 Székhelytelepülés bemutatása

Gyomaendrőd 1982. január elsején Gyoma és Endrőd Nagyközségek egyesülésével jött létre.

Az 1989. március 1-től városi rangot nyert település Békés megye északi részének egyik meghatározó gazdasági, igazgatási és kulturális központja. A város több mint harmincezer hektáros külterületén a megszilárduló és fejlődő mezőgazdasági egyéni és társas vállalkozások biztosítják az itt élő lakosság többségének megélhetését. Az ipari területen meghatározó a cipő és nyomdaipar, de számos vállalkozás működik az Ipari Parkban is, a textilipar erősödése által hurokpánt gyártás, biztonságtechnikai eszközök, hevederek gyártása valamint munkaruházat gyártása folyik, 3 munkáltatónál mintegy 300 munkavállaló kerül foglalkoztatásra. Új tevékenység továbbá a mézfeldolgozás. A fejlődő és korszerűsödő kereskedelem és szolgáltatás egyes területeken európai színvonalú ellátást kínál az itt élő emberek és az átutazók számára

A városi önkormányzat számos munkahelyet biztosít a helyiek számára, amely a gyermekjóléti, oktatási, szociális, egészségügyi, sport és kulturális területen nyújt megélhetést

a helyi humán értelmiség számára és korszerű szolgáltatást a város és térsége lakosságának. A 14 ezres lakosú Körös-parti városon a 46. számú főút és a Budapest-Lőkősháza vasútvonal halad keresztül. A kiváló közlekedési adottságok, a befektetőknek kínált lehetőségek és feltételek, a vendéglátás, pihenés és szórakozás változatos palettája vonzóvá teheti e várost a gazdasági élet szereplőin túl a szabadidejüket eltöltő vendégek számára.

Gyomaendrőd nemcsak természeti szépségeivel, hanem az országban egyedülállóan gazdag kulturális értékeivel is büszkélkedhet. Itt található a Kner Nyomdaipari Múzeum, az ország egyetlen ilyen jellegű ipartörténeti gyűjteménye. A művészetkedvelők a városi képtárban találkozhatnak a városhoz kötődő alkotók műveivel.

Gyomaendrődre a természeti szépségek és látnivalók mellett nagyon sok érdeklődőt és kiállítót vonzanak az évente megrendezésre kerülő gasztronómiai események, a Sajt- és Túrófesztivál, a halfőzők versenye és a birkapörköltfőző verseny. Nyaranta a Körös-parti városban az ország BMW motorosai, és a Volkswagen bogarak szerelmesei találkoznak visszatérő rendszerességgel. A város határában motocross versenyeket rendeznek, a Körös vizén pedig a vízi sportok szerelmesei küzdenek egymással. Júliusban a hazai és külföldi festőművészek, grafikusok és szobrászok randevúznak a Gyomaendrődi művész táborban.

Ábra 2 Gyomaendrőd lakónépesség száma (Forrás: TelR, KSH-TSTAR)

3.5 Csatlakozó települések bemutatása

3.5.1 Csárdaszállás

Csárdaszállás Békés megyében található kisközség. Kicsinyke mérete és viszonylag kevés lakója ellenére, könnyű megközelíteni. A falu mellett vezet el a 46-os számú főközlekedési út, valamint a Békéscsaba-Budapest vasúti fővonal. Csárdaszállás, mint község 1952. január 1.-je óta önálló közigazgatási értelemben, a közeli Köröstarcsa tanyáiból alakult ki. Ez a terület viszont kedvező fekvésénél fogva igen régen lakott. A falu legszebb természeti értéke, a községtől 7 km-re található Hármaskörös folyó és annak ártere, valamint holtágai és az amellet található üdülőfaló. Ez a terület az 1998 januárjában alakult új Körös-Maros Nemzeti Park részét képezi. Aktív horgászélet folyik itt, ezek a horgászvizek országos hírneűek.

A természetjáró ember előtt nem ismeretlen ez a táj, nagyon sokféle és ritka madár fészkelő- és élőhelye.

Az 1800-as évek elején állítólag Rózsa Sándor szállt meg néha a község szélén álló csárdában, a falu nevét a csárdáról kapta. Az 1980-as évek virágzó mezőgazdasági falu lett, 8-900 fő lakossal. Híres volt a rizs vetőmag termeléséről. 2007-re a lakosok száma a felére csökkent és azóta is folyamatosan csökkenés figyelhető meg.

A közigazgatási szolgáltatások helyben történő igénybevétele biztosított a lakosság számára, 2013. január 1. napjával létrejött a Gyomaendrődi Közös Önkormányzati Hivatal, melynek Csárdaszállási Kirendeltségén a lakosok helyben tudják intézni hatósági ügyeiket, továbbá a Gyomaendrődi Járási Hivatal heti rendszerességgel tart ügyfélszolgálatot a hatósági ügyek helyben történő intézése céljából.

A településen postai szolgáltatás van, ahol banki szolgáltatást is igénybe vehet a lakosság (készpénz felvételi terminál).

A községben mind háziorvosi szolgálat, mind gyermekorvosi rendelés működik. Gyógyszertár állandó jelleggel nem működik a településen, fiókgyógyszertár napi egy óra nyitva tartással biztosítja a település lakossága számára a gyógyszerekhez való hozzájutást.

A gyermekjóléti szolgáltatás és a családsegítés a Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Intézményi Társulás által fenntartott Térségi Szociális Gondozási Központ keretén belül biztosított. A családgyógyozó havonta előre egyeztetett időpontban van jelen a településen.

A Rózsahegyi Kálmán Kistérségi Általános Iskola telephelyeként működő általános iskola az alsó-tagozatos tanulóknak helyben biztosítja az iskolai oktatásnevelést, felső tagozat nincs a településen. A Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Kistérségi Óvoda tagóvodája helyben biztosítja az óvodai ellátást a község lakóinak.

Művelődési ház és könyvtárhelyiség van a településen, a könyvtári szolgáltatást a Békés Megyei Tudásház és Könyvtár mozgókönyvtár-szolgálatáa hetente háromszor két órában biztosítja, mely rugalmas, minden esetben az igényekhez igazodik.

A szociális alapszolgáltatásokat szintén a Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Intézményi Társulás által fenntartott Térségi Szociális Gondozási Központ biztosítja a község lakóinak.

Jelzőrendszeres házi-segítségnyújtást társulás útján, Mezőberény gesztorságával biztosítja az önkormányzat az arra rászoruló személyek számára, a feladat-ellátást 3 készülék működtetésével biztosítja a szolgáltató.

A lakosság a település méretéből és földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a kereskedelem és a lakossági szolgáltatások területén jelentős hátrányt szenved.

Ábra 3 Csárdaszállás lakónépesség száma (Forrás: TelR, KSH-TSTAR)

3.5.2 Dévaványa

A város Békés megye északi részén helyezkedik el, a Nagykunság és a Nagy-Sárrét találkozásánál. Közigazgatási határa egyben Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye határa is. A Berettyó, a Kettős-, valamint Hármaskörös közötti síkság jellegzetes alföldi települése. Közúton a 4. sz. főútról a kisújszállási, a 47. sz. főútról a körösladányi, a 46. sz. főútról a gyomaendrődi leágazással érhető el. Békéscsabától 52 km távolságra fekszik. A vasúti kapcsolatot a Budapest-Békéscsaba-Arad fővonalról leágazó Gyomaendrőd-Körösnagyharsány szárnyvonal biztosítja.

Írásos formában először az 1330-as évek elején említik. A település neve Jana falu, majd 1334-ben Vana néven szerepel. Ekkor Dévaványa Békés megyéhez tartozik, de Luxemburgi Zsigmond király 1422-ben Heves megyéhez csatolta.

A település 1723-tól szerepel hivatalosan Dévaványa név alatt. 1769-ben az akkora már nagy számban betelepülő adózó, elsősorban pásztorokból és parasztokból álló lakosság létrehozta a saját közigazgatását: a működő nemesi tanács mellett megszervezték a paraszt tanácsot.

1920-ra a község területe 54546 kat. holdra nőtt, lakosainak száma elérte a 14768 főt. A századfordulón a lakosságszám gyarapodása jelezte Dévaványa népességvonzó- és megtartó képességét, amit mindvégig megőrzött.

1945 után, az újjáépítés éveit az erőszakos kollektivizálás és az államosítások váltották fel, ami Dévaványa esetében egybeesett a község tudatos visszafejlesztésével. A település "mostohagyermekként" történő kezelésére példa, hogy 1945-ben visszaminősítették nagyközségből községgé, s a nagyközségi címet csupán 1970-ben szerezte vissza.

A nagyközség öntudatra ébredése a nyolcvanas évek közepén kezdődött, ami nem kis mértékben a vezetés irányváltásának köszönhető. Az 1985-ben alakult önkormányzati társulás élére állásával Dévaványa előkelő rangot vívott ki magának a térségben, s a rendszerváltás

után is innovatív képességével kiemelkedő szerepű települése a térségének. 2000. július 1.-én Dévaványa ünnepélyes keretek között városi rangra emelkedett.

A település lakosainak száma 8007 fő, akiknek megélhetést főként a mezőgazdaság biztosít, azon belül a szántóföldi növénytermesztés dominál. Az állattartásban jelentősége a sertés, szarvasmarha, juh- és baromfitartásnak van.

Dévaványa legjelentősebb értéke a természeti környezet, határában terül el a "második Hortobágy": hatalmas, gyógynövényekkel teli ősgyep, amely a Körös-Maros Nemzeti Park természetvédelmi területe, és számos védett állat- és növényfaj élőhelye. A turizmus másik meghatározó szegmensét a vadásztatás adja. A térségben jelentős apróvadállomány él, amely kilövésére 1960-tól érkeznek a bérvadászok.

Dévaványa a Sárrét új városa büszke múltjára, becsüli a jelent és bízik a jövőben. Szeretné mind szélesebbre tárni kapuit és megmutatni büszkeségeit. A jellegzetes alföldi táj és az érintetlen természet megismerését célzó, vagy pihenni vágyó turisták számára Dévaványa ideális hely. Szeretettel várja azokat is, akik az alföldi népiélet hagyományaira kíváncsiak. A látóvalókon kívül minden látogató számíthat a helybeliek vendégszeretetére is.

Ábra 4 Dévaványa lakónépesség száma (Forrás: TeIR, KSH-TSTAR)

3.5.3 Ecsegfalva

Ecsegfalva a Körös-Sárrét északi peremén fekvő település, 1949 óta önálló község. Határán folyik a Hortobágy-Berettyó főcsatorna. A falu őse Ecseg, már az Árpád-korban is lakott hely volt. 1505-ben II. Ulászló, Bessenyei Györgynek és Tarcsai Nagy Demeter nejének adományozta. A település a török hódítás alatt elpusztult. A 18. században az addigi vizes, mocsaras környéket – az 1786-ra befejeződő vízrendezési munkálatoknak köszönhetően – szabályozták, ekkor kezdődhetett a földművelés, növénytermesztés a vidéken.

A 19. század közepén e terület pusztá volt, Külső-Szolnok megyében Pusztacseg, Ecsegpusztá, illetve Ecseg néven. A 20. század elejére a mai Ecsegfalva területe nagybérlők kezére került. Ecsegpusztá ekkor a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez tartozó Dévaványa része volt. 1889-ben épült a pusztán áthaladó Dévaványa-Kisújszállás vasútvonal (amely

sajnos 1973-ban megszűnt), majd 1906 körül elkészült a Dévaványa és Kisújszállás közötti kövesút. A település az 1920-as évek elején kezdett népesülni mikor a Nagyatádi-féle földreform során – a régi elpusztult falu helyétől Templomzugtól mintegy 7 km-re – az ecsegi vasútállomás és a Berettyó által bezárt szögben házhelyeket kezdtek osztani. Az alakuló település központja a vasútállomás lett. Az 1950-es évek eleji újabb építkezésekkel alakult ki a település mai jellege.

A település 1949-ig Dévaványa nagyközség része volt Pusztacseveg néven, ekkor lett önálló a település, majd 1950-ben a község nevét Ecsegefalvára változtatták.

Ecsegefalva népessége 1949-ben már elérte az 1958 főt, ez a szám 1960-ban 2223-ra nőtt, majd ez a szám folyamatosan csökkenni kezdett. Az 1970–80–90-es években a lakosság nagymértékű csökkenése következett. 2003 végére kisebb mértékben nőtt a lakónépesség (1446 fő), amely főleg a bevándorlásnak köszönhető.

Pusztacseveg lakossága főként földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott. A legfontosabb szántóföldi növény a búza volt. Állattartásban a juhtenyésztés szerepe volt hangsúlyos. Ecsegefalva egyik legfontosabb termesztett növénye a búza mellett a rizs volt, 1957-ben már 1200 kat. holdon folyt a rizstermesztés az állami gazdaságban.

A község környéke máig megőrizte természetes szépségét, gazdag madárvilág jellemzi. 1984-ben nyilvánították védetté és hozták létre az Ecsegepusztai Természetvédelmi Területet. A környék kiválóan alkalmas vadászat céljára és az ebből adódó vadászturizmusra.

Ábra 5 Ecsegefalva lakónépesség száma (Forrás: TeIR, KSH-TSTAR)

3.5.4 Hunya

Hunya egy Békés Megyei kistelepülés, a 44-es számú főútról Kondorosnál északra kanyarodva, vagy a Szarvast Mezőberénnyel összekötő útról elérhető kisközség. Területe 3259 hektár. A település lakóiban erős volt az önállóodási vágy, de ez csak a II. világháború után válhatott valóra. 1946. február 1-jével Endrődszentlászló néven megalakult az akkor

Megjegyzés [S1]: Települési adatszolgáltatás – válogatásra.

1500 fölötti lélekszámú község. A lakosság kezdeményezésére 1947. február 1-jétől a belügyminiszter engedélyezte a Hunya név felvételét. Létrejöttétől szinte a kilencvenes évekig az állandó fejlődés, gyarapodás jellemezte a falut, az utóbbi években azonban az elvándorlás és az elöregedés.

2013. január 1-től Közös Hivatal alakult a szomszédos Gyomaendrőd várossal és Csárdaszállás községgel. A lakosság továbbra is helyben intézheti ügyeit. A belvív által igen keményen sújtott községben 2001. évben megvalósult a csapadékvíz elvezető rendszer teljes kiépítése. Az infrastruktúra korszerűsítése, fejlesztése, a gyors Internet bevezetése a versenyképesség növelését és a költségek csökkentését teszi lehetővé. A települési szilárdhulladék elszállítása szervezeten megoldott.

A kitűnő termőföld adta lehetőség miatt a hunyaiak többsége mindig a mezőgazdaságból élt. A gazdaságok fő terményei a búza, a kukorica, a hibridkukorica és a csemegekukorica. A település infrastruktúrája, a szennyvíz elvezető csatorna-rendszer teljes hiányát nem számítva, kiemelkedően jó. Villanyhálózattal a település 100 %-ban ellátott, ugyancsak 100 %-os az ivóvíz ellátottság is. A község eddigi "zsáktelepülés " jellege megszűnt. 2003-évben uniós támogatással bekötőút épült. A vezetékes gázhálózattal a lakások 90 %-a rendelkezik.

A faluban nincs vasútvonal, autóbusz pedig naponta Kondoros, Szarvas, Gyomaendrőd irányába közlekedik.

A tizenhárom utca mind járható, legalább egyik oldalon mindenütt van járda. A közrend hatékony védelmében jelentős szerepet tölt be a helyi Polgárőr Egyesület. A településünk egyébként nyugodt és rendezett. Sok üresen álló lakás található a községben, melyek új tulajdonosokra várnak kedvező lakásárak mellett.

A településen az Általános iskola alsó tagozata 2012. szeptember 1-től szűnt meg a kevés gyermekszám miatt. Működik az Óvoda, a Művelődési ház és Könyvtár. Az egészségügyi intézmény magába foglalja a háziorvosi ellátást, a fogorvosi ellátást , a gyermekorvosi ellátást és a védőnői szolgálatot.

2007. március 1-től új szociális feladatok ellátásával bővült településünk: Idősek Klubja, Házi segítségnyújtás, Támogató Szolgálat, Községi ellátás, Szociális étkeztetés, Jelzőrendszeres szolgálat.

A fiataloknak kikapcsolódási lehetősége van az Ifjúsági klubban, sportolási lehetőség pedig a sportpályán és a konditeremben biztosított.

Van a községben Postahivatal, Takarékszövetkezeti fiók, 2 élelmiszerbolt, egy vegyesbolt egy virág és ajándékbolt, valamint három vendéglátó egység.

Ábra 6 Hunya lakónépesség száma (Forrás: TeIR, KSH-TSTAR) és települési adatforrás

3.6 Járási szintű problémák feltárása és helyi intézkedési javaslatok

3.6.1 Romák és/vagy mélyszegénységben élők

Ma Magyarország egyik legsúlyosabb gondja a szegénységben élők, közöttük a roma népesség helyzetének fokozatos romlása. Ennek következménye a leszakadás, a kiszorulás az életlehetőségekből mind a tanulás, mind a foglalkoztatás, mind az egészségügyi szolgáltatások területén, valamint a hátrányos helyzetű térségekben és települések periferiáján növekvő és újonnan kialakuló rossz lakhatási körülmények.

Minden harmadik ember (kb. 3 millióan) ma Magyarországon a szegénységi küszöb alatt él, közülük 1,2 millióan mélyszegénységben. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A romák nagy többsége, mintegy 5-600 ezren (összlétszámuk a becslések alapján kb. 750 ezer) ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik. Ezért Magyarországon a romák felzárkóztatását megcélzó politikát nem lehet elválasztani a szegénység elleni általános küzdelemtől, a társadalmi és a gazdasági versenyképesség javításától. Ugyanakkor a romák etnikai csoportjára külön figyelmet kell fordítanunk, hiszen a tapasztalatok azt mutatják, hogy a szegények között is ők a legszegényebbek.

A lakosok szerény, de egyelőre még elfogadható körülmények között élnek. Az elmúlt évtizedekben kialakított otthonok fenntartása azonban ma már egyre nehezebb. Ennek legfőbb oka a nagymértékű munkanélküliség. Az emberek többsége a korábban összegyűjtött megtakarításait feléli, újabb megtakarításokra nincs lehetőség. A települések fekvése is eredményez differenciálódást.

A mélyszegénység hatása az alapvető létfeltételekben, a lakhatási, táplálkozási körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkezik. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok magas gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység („a szegénység fiatal arca”: a szegények mintegy 30%-a a 0–17 éves korosztályhoz tartozik), valamint a falusi lakókörnyezet (a szegények több mint fele

községekben él). Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza.

Főbb beazonosított problémák:

- hátrányos helyzetek öröklődése generációkon át, életvezetési problémák;
- naprakész adatok hiánya a szegregációval veszélyeztetett területen;
- mélyszegénységben élők/romák kulturális lehetőségeinek hiánya.

A problémák kapcsán az alábbi helyi intézkedési javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- oktatás fejlesztése, képzési lehetőségek felkutatása, képzéseken való részvétel elősegítése;
- életvezetési tréningek szervezése;
- pályaválasztási / pályaaorientációs tanácsadás.

3.6.2 Gyermek

A mai, tudáson és versenyen alapuló társadalomban a hátránnyal induló gyermekek szegénysége súlyosabb következményekkel jár, mint korábban. A szegény gyerekkor nem csak anyagi javak hiányát jelenti, hanem azt is, hogy a gyermekek előtt lezáródnak azok a lehetőségek, amelyek révén jó eséllyel kapcsolódnak be a társadalom nagy rendszereibe, munkába, állampolgári részvételbe, egyáltalán: hozzájuthatnak a tisztességes megélhetéshez.

A kirekesztődés egyik oka az intézményes, iskolai nevelés és általában a képzés hiányosságaihoz kapcsolódik.

A gyermekszegénység csökkentése átfogó, minden ágazatra kiterjedő intézkedéseket igényel. Az egyes részterületeken a foglalkoztatás, az oktatás, a lakásügy, az egészségügy, a szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások egymással összhangban álló és egymásra épülő intézkedéseit kell meghozni, amelyek a gyermek megszületésének pillanatától segítenek az esélyek javításában.

A szegénységhez vezető főbb társadalmi tényezők – az egész népesség körében – az alacsony aktivitási arány és a magas munkanélküliség; az alacsony iskolai végzettség, illetve a szakképzettség hiánya; a „rossz” lakóhely, azaz kis település, depressziós térség; rossz egészségi állapot, fogyatékkal élés; a roma népességhez tartozás. Ugyanezek a tényezők jellemzik a gyerekek szegénységét. Azaz a gyerekeket különösen sújtja, ha szüleik tanulatlanok, ha munkanélküliek, ha kis falvakban élnek, ha romák.

Főbb beazonosított problémák:

- a családok szétesése következtében a gyermekekkel való törődés, a nevelés, gondozás, szeretethiányból adódó veszélyeztetettség megemelkedése;
- magas a HH – HHH gyermekek száma;
- szabadidős, szünidős programok hiánya;

- a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt kérelmezők számának emelkedése;
- nyári időszakban a hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetése;
- prevenciós gyermekvédelmi szolgáltatások hiányossága;
- egészséges életmódra, sportra nevelés hiányossága;
- nem megoldott az érettségi előtt állók önkéntes munkájának biztosítása;
- a fiatalok foglalkoztatása és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenet nehézségei;
- többségi társadalom érzéketlensége a fogyatékosok problémái iránt, gyermekek elfogadó képességének mértéke alacsony;
- nőtt a mélyszegénységben élő gyermekes családok száma;
- gyermekek elégtelen táplálkozása.

A problémák kapcsán az alábbi helyi intézkedési javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- korai fejlesztés;
- oktatási ellátások fejlesztésében rejlő lehetőségek;
- rendszeres információcseré az érintett intézmények között;
- az iskolások számára a védett tulajdonságú csoportokkal kapcsolatos érzékenyítés, ismeret átadás valósuljon meg a tanórai és tanórán kívüli programok keretében, szolgáltató civil szervezetek bevonásával, ismeretadó érzékenyítő programok átadása;
- akadálymentesítés az iskolákban (több helyről is jelezték, hogy ez nem mindenhol megoldott).

3.6.3 Nők

Az 1997-es Amszterdami Szerződés a nők és férfiak közötti egyenlőség megteremtését az Európai Unió egyik céljaként jelöli meg. Maga a Szerződés pedig kötelezettségvállalást jelent arra, hogy az EU segítse a nemek közötti egyenlőség elérését.

A társadalmi nemek közötti egyenlőség érvényesítése tehát több mint tíz éve az Európai Unió egyik alapvető elve, illetve stratégiája. Az ezért tett erőfeszítések, illetve a szükséges szakmai munka éppen ezért nem választható: mindenhol, ahol csak lehetséges, érvényesíteni kell a férfiak és nők egyenlőségének szempontjait.

Az egyenlőtlenségek sora hosszú, de az egyik leginkább érintett terület a nők gazdasági szerepvállalása, munkaerő piaci helyzete. Az állami foglalkoztatási szervezet munkatársai, a vállalkozás- és területfejlesztési szakemberek nap-nap után találkoznak a problémával.

Tapasztalatok szerint a nők között is kiemelten hátrányos helyzetben vannak

- a 45 év feletti nők a változó képzettségi követelmények,
- a pályakezdők a szakmai tapasztalat hiánya,
- a gyeseen lévő, illetve a kisgyermekes anyukák a munkából való kiesés miatt.

A veszélyeztetett korcsoportba tartozó nők foglalkoztatása különös figyelmet és támogatást igényel. Az anyagi kiszolgáltatottságukat fokozza, hogy sokan nem tudják felmutatni a nyugdíjjogosultsághoz szükséges ledolgozott munkaidőt.

Főbb beazonosított problémák:

- hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;
- a nőket érő erőszak folyamatos növekedése, magas látencia jellemző. A riasztásokhoz képest alacsony a feljelentések száma, bírósági ítéletről nincs adat;
- gyermekvállalási, nevelési ismeretek hiánya;
- nők tartós munkanélkülisége;
- alacsony iskolai végzettség;
- a gyermeket vállaló anyák esetében nehéz a visszatérés a munka világába;
- preventív és szűrőtevékenységek hiánya a magas előfordulású megbetegedésekre való tekintettel;
- alacsony jövedelemmel rendelkező gyermekét egyedül nevelő vagy több gyermeket nevelő család esetében a szegénység kockázata magas.

A problémák kapcsán az alábbi helyi intézkedési javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- információk nyújtása, hogy mit tegyenek családon belüli erőszak esetén;
- a jelzőrendszer tagjainak tájékoztatása, megismertetése a családon belüli erőszak különböző stációival, hogy már a fizikai bántalmazás előtt be tudjanak avatkozni;
- preventív és szűrőtevékenységekre volna szükség a magas előfordulású megbetegedésekre való tekintettel;
- információnyújtás a babavárással kapcsolatban, ez főleg a mélyszegénységben élő és/vagy aluliskolázott nők esetében fontos.

3.6.4 Idősek

Magyarország népessége fogy, korösszetételében változik – idősödik. E változások ráirányítják a figyelmet a társadalmi szolgáltató és védelmi rendszerek hosszú távú pénzügyi fenntarthatóságára. Az ellátó-szolgáltató rendszerek fejlesztése csak akkor lehet hatékony, ha sikeresen igazodik a társadalmi-családi strukturális változásokhoz, a szükségletekhez, a gazdasági adottságokhoz.

Fontosabb megoldandó kérdés az időskorúak diszkriminációjának megszüntetése és esélyegyenlőségének megteremtése. Ma még sok idősebb ember ki van téve a társadalmi kirekesztés valamelyik kockázatának: elszigetelődés, egészségi problémák, hozzáférés az ellátásokhoz. A társadalmi részvétel azt is jelenti, hogy az egyén milyen mértékben, milyen intenzitással és hányféleképpen használja fel képességeit, tudását, egyéniségének sajátos adottságait más emberek, szűkebb vagy tágabb közösségek hasznos szolgálatára,

gazdagítására, illetve milyen mértékben veszi igénybe mások adottságait saját élete alakításában.

A korábban említett célcsoportok viszonylatában az idősök többszörösen veszélyeztetettek, hiszen jellemzően egyedül, akár a szociális ellátórendszerrel messze és saját tulajdonú autó, segítség nélkül élnek.

Főbb beazonosított problémák:

- magas az egyedül élők aránya, elmagányosodnak;
- nappali ellátás hiánya;
- preventív és szűrőtevékenységek a magas előfordulású megbetegedésekre;
- könnyen válnak áldozattá.

A problémák kapcsán az alábbi helyi intézkedési javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- programszervezés, utazási problémák megoldása;
- figyelemfelhívó intézkedések, prevenciós programok, amelyek azt a cél szolgálják, hogy az idősök ne legyenek olyan könnyen áldozatok;
- sérelem esetén jogi segítségnyújtás.

3.6.5 Fogyatékkal élők

Magyarországon a 2011-es népszámlálási adatok alapján¹³ a fogyatékossgal élők – mozgássérült, látássérült, hallássérült, értelmi sérült, autista – száma 490.578, amely a 10 évvel korábbi népszámlálási adatokhoz képest 15%-os csökkenést jelent. A két népszámlálási pillanat között történt egy szemléletváltás a fogyatékossgal értelmezése terén és új, a fogyatékossgal csoportosítását segítő nomenklatúrák kerültek bevezetésre, mely tényezők nehezítik az összehasonlítást és torz képet mutathatnak.

Fogyatékossgal típusok szerinti megoszlás (2011): - mozgáskorlátozottak 39%

- vakok és gyengénlátók 13,8 %
- értelmi fogyatékosok 7,2%
- siketek és nagyothallók 12%
- beszédhibások 2,4%
- egyéb 25,6%

¹³ 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS, 11. Fogyatékossgal élők, Központi Statisztikai Hivatal kiadványa (http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_11_2011.pdf)

A fogyatékkal élő emberek és családjaik rendkívül sérülékeny társadalmi csoportot alkotnak. Közös feladat olyan környezet teremtése, működtetése, hogy egyenlő esélyekkel érvényesülhessenek a mindennapi életünk során a lakhatás és közlekedési eszközök használata, (közlekedési eszközök beszerzésére támogatás mozgássérült emberek számára, pl. elektromos moped, elektromos kerekesszék egészségügyi állapot figyelembe vételével), a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkalehetőségek, a kulturális és társadalmi élet, valamint a sport és a szórakozás területén is.

A tapasztalatok szerint elhelyezkedésük során számos akadállyal kell megküzdeniük. A munkáltató előítélete mellett a közlekedési eszközök használata is nehezíti helyzetüket.

A fogyatékos személyek elszigeteltek a társadalomban, így családjaik is jobban elkülönülnek a környezetüktől, ami értelmi fogyatékoság esetén még jelentősebb.

Főbb beazonosított problémák:

- az intézmények, közterületek, járdák, parkok akadálymentesítése több település esetében nagyon hiányos vagy egyáltalán nem megoldott, közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférésük nehézkes;
- a megváltozott munkaképességű, a fogyatékos emberek kevésbé tájékozottak lehetőségeiket illetően;
- a fogyatékos emberek számára nincsenek személyre szabott megoldások;
- probléma a többségi társadalom érzéketlensége és az információ hiánya a fogyatékosok problémáival kapcsolatban, nincs mód a fogyatékos személyek által készített termékek értékesítésére;
- a fogyatékkal élő vagy fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők, ápoló családtag kapcsolatépítés lehetőségének hiánya;
- megváltozott munkaképességű lakosok foglalkoztatása alacsony mértékű, a fogyatékkal élő munkaképes személyek részére nincs megfelelő munkalehetőség.

A problémák kapcsán az alábbi helyi intézkedési javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- a települések felülvizsgálata a középületek, parkok, kulturális intézmények akadálymentesítésének szempontjából;
- a kulturális programokon külön oda kellene figyelni arra, hogy adottak-e a feltételek a fogyatékkal élők részvétele esetén is;
- távolabbi ügyintézés esetén az utazást segítő megoldások biztosítása (pl. kisbusz biztosítása ügyintézés, kulturális programok, vagy akár mindennapi élethez) vagy a távoli, elektronikus ügyintézés feltételeinek megteremtése.
- esetlegesen civil partnerség vizsgálata a Térségi Humánsegítő Szolgálat, Városi Gondozási Központ vagy a Gyomaendrődi Liget Fürdő és a fogyatékos személyeket segítő civil egyesületekkel, szervezetekkel.

- turisztikai potenciál létesítése a fogyatékkal élők kulturális, szabadidős vagy terápiás programjai kapcsán, járási vagy országos szintű együttműködésekkel.

3.7 Helyi esélyegyenlőségi programok intézkedési terveinek (HEP IT) elemzése

3.7.1 Kulcsszóelemzés módszertana

Az 5 járási település helyi esélyegyenlőségi programjaiban található intézkedési tervek elemzésével a következő célokat tűztük ki:

- A járási szintű közös problémák feltárása
- A járási együttműködési lehetőségek azonosítása

A HEP IT elemzésének módszerül az egyes települési HEP-ekben található intézkedési tervek járási szintű kulcsszavas elemzését választottuk. A módszertan lényege, hogy:

- Minden települési HEP intézkedéseit célcsoportonként kigyűjtjük.
- Az egyes intézkedésekhez egy-egy kulcsszót rendelünk, az alábbi listából:

akadálymentesítés
bűnmegelőzés
civil partnerség
építés
fejlesztés
feladatellátás javítása
felnőttképzés
foglalkoztatás
információgyűjtés
információnyújtás
közfoglalkoztatás
megelőzés
oktatás
programok szervezése
stratégiaalkotás
tanácsadás

- Amennyiben az intézkedést kellően komplexnek ítéltük meg, másodlagos kulcsszót is rendeltünk az intézkedéshez. E járásban az 59 intézkedésből 43-hoz lehetett másodlagos kulcsszót is rendelni, ami kimagasló arány.
- A továbbiakban az elsődleges és másodlagos kulcsszavak elemzésével folytattuk.

- Meghatároztuk a járási szinten legfontosabb és legkevésbé fontos elsődleges kulcsszavakat.
- Meghatároztuk a legfontosabb elsődleges kulcsszavakhoz tartozó másodlagosan előforduló kulcsszavakat
- E kulcsszóelemzést minden célcsoportra és településre egyenként is elvégeztük, mert ettől láthatóvá váltak az egyes települési HEP IT-k közötti különbségek, és a települések közül azok, melyek nagyobb komplexitású intézkedéseket foglalmaztak meg, vagy nagyobb számosságú intézkedéssel töltötték fel az intézkedési tervet.
- Összesítve az eredményeket a járási szintű intézkedéseket az elsődleges kulcsszavak egyezőségei (horizontális szempont) és az ezekhez rendelt másodlagos kulcsszavak prioritásai (vertikális szempont) adta meg.

A járási szintű HEP IT elemzés eredményei az alábbi táblákban jelennek meg.

3.7.2 A kulcsszóelemzés eredményei

Az elsődleges kulcsszavak elemzésének eredményét az alábbi táblázat mutatja.

Elsődleges kulcsszavak	Csárdaszállás	Dévaványa	Ecsegfalva	Gyomaendrőd	Hunya	Összesen
■ fogyatékkal élők	2	2	2	2	1	9
akadálymentesítés	1	1		2	1	5
feladatellátás javítása	1					1
felnoítképzés			2			2
információnyújtás		1				1
■ gyermekek	3	7	2	2	2	16
feladatellátás javítása	2	1	1		1	5
felnoítképzés		1				1
foglalkoztatás				1		1
információnyújtás		2			1	3
oktatás		3				3
programok szervezése	1		1			2
stratégiaalkotás				1		1
■ idősek	2	3	2	2	2	11
bűnmeelőzés		1				1
fejlesztés	1					1
feladatellátás javítása			1			1
felnoítképzés			1		1	2
foglalkoztatás				1		1
meelőzés		2				2
programok szervezése	1			1	1	3
■ mélyszegénységben élők, romák	3	2	2	4	2	13
feladatellátás javítása	1					1
felnoítképzés	1	2	1	2	1	7
információgyűjtés				1		1
információnyújtás					1	1
közfoglalkoztatás	1					1
programok szervezése			1			1
tanácsadás				1		1
■ nők	2	3	2	2	1	10
feladatellátás javítása	1					1
felnoítképzés		1	1			2
információgyűjtés	1	1		1		3
információnyújtás		1			1	2
közfoglalkoztatás			1			1
meelőzés				1		1
Összesen	12	17	10	12	8	59

Ábra 7 A gyomaendrödi járás HEP IT elsődleges kulcsszóelemzés eredménye

Az elsődleges kulcsszavas elemzés eredményeképpen járási szinten az alábbi megállapítások tehetők:

- A fogyatékkal élők kapcsán a programok legfontosabb célkitűzése a lokális, adott településre vonatkozó akadálymentesítési projektek beindítása. A járásban nem jellemzőek a foglalkoztatással, képzéssel kapcsolatos intézkedések, vagyis a járási esélyegyenlőség szempontjából sem a foglalkoztatás, sem a képzés nem e csoport elsődleges prioritása.
- A gyermekekkel kapcsolatos prioritások elsősorban a feladatellátás javításával kapcsolatosak, a programok intézkedési tervei az egész járásban építenek a gyermekekkel kapcsolatos feladatellátási kérdésekre. A gyermekek kapcsán más járásokban jellemző célkitűzések, mint például a nyári ellátási feladatok vagy a táborok, szórakoztató és kulturális programok nem jelennek meg olyan hangsúlyosan, így ez a későbbiekben egy továbbfejlesztési irány lehet.
- Az idősök kapcsán már megjelennek programszervezési intézkedések, sőt a járásban a leghangsúlyosabb téma ez az idősök esetében. Más célok alig hangsúlyosak.
- A mélyszegénységben élők és romák jellemzően a legtöbb intézkedést indukáló csoport, ez a célcsoport a gyomaendrődi járásban is több, komplex intézkedéssel érintett. Hangsúlyos, sőt kiemelkedően a leghangsúlyosabb téma a felnőttképzés, mely a járási döntéshozók véleménye alapján a munka világába történő visszakерülés legjelentősebb tényezője, ugyanakkor a más járásokban tapasztalt közfoglalkoztatási hangsúly a járásban alig jelenik meg.
- A nőkkel kapcsolatosan a leghangsúlyosabban megjelenő kulcsszó az információgyűjtés. Valójában ez annyit tesz, hogy a járási szintű intézkedéseket nem nőkre, illetve nem kizárólag a nők helyzetére vonatkozóan fogalmazták meg, így a nők helyzetének javítását célzó esélyteremtő intézkedések egyelőre jellemzően kimerülnek a nők helyzetének megértését célzó intézkedésekkel, az intézkedések megtételéhez szükséges információk összegyűjtésével.
- Összességében elmondható, hogy a járásban Hunya HEP-je tartalmazza a legkevesebb intézkedést, mely azonban így is magasabb számú mint az előírt minimum (célcsoportonként egy). Dévaványa intézkedéseinek száma, és komplexitása is a legmagasabb a járásban, amennyiben feltételezzük hogy a másodlagos kulcsszó létezése a komplexitást növelheti.

A másodlagos kulcsszóelemzés eredményét az alábbi táblázat tartalmazza.

Másodlagos kulcsszavak	Csárdaszállás	Dévaványa	Gyomaendrőd	Hunya	Összesen
■ fogyatékkal élők	2	1	2		5
civil partnerség		1			1
építés			1		1
felnoútképzés			1		1
információgyűjtés	1				1
információnyújtás	1				1
■ gyermekek	3	7	2	1	13
civil partnerség		1			1
információgyűjtés				1	1
információnyújtás	3	4			7
megelőzés			1		1
oktatás		2	1		3
■ idősek	2	3	2	1	8
feladatellátás javítása				1	1
felnoútképzés			1		1
információgyűjtés	1				1
információnyújtás	1	3	1		5
■ mélyszegénységben élők, romák	2	2	4	1	9
foglalkoztatás			2		2
információgyűjtés		1			1
információnyújtás	1		1		2
közfoglalkoztatás	1	1			2
programok szervezése				1	1
stratégiaalkotás			1		1
■ nők	2	3	2	1	8
felnoútképzés				1	1
foglalkoztatás		1			1
információnyújtás	1		1		2
megelőzés	1	2	1		4
Összesen	11	16	12	4	43

Ábra 8 A HEP IT másodlagos kulcsszavak elemzésének eredménye¹⁴

A másodlagos kulcsszavak elemzéséből kitűnik, hogy a gyomaendrődi járásban Ecsefalva nem szerepel ebben a táblában. A másodlagos kulcsszavak ugyanis a célérés komplexitását hivatottak jelezni, vagyis olyan programok esetében ahol egyetlen jól definiált kulcsszóval leírható az intézkedés, nem szerepel ilyen. Ecsefalva esetében elmondható, hogy a leírt intézkedések jól fókuszáltak, annyira, hogy egyik intézkedés esetén sem jelöli a komplexitást másodlagos kulcsszó. A fogyatékkal élők csoportjára vonatkozóan Hunya esetében sincsen ilyen definiálható kulcsszó, és összességében is elmondható hogy komplexitás leginkább a gyerekekkel és a mélyszegénységgel kapcsolatosan jelenik meg.

A másodlagos kulcsszavak előfordulását az információnyújtás vezeti, vagyis olyan szolgáltatások, események ahol a célcsoportba tartozók számára az intézkedés végrehajtója információt ad át, közöl. Ez a célkitűzés sok esetben a juttatásokhoz való hozzájutást, vagy a gyermekek számára fontos szülői fórumokat jelenti, azonban a szervezett, strukturált

¹⁴ Ecsefalva ebben a táblázatban nem szerepel. Ennek az az oka, hogy a megfogalmazott intézkedések ezen a településen jól fókuszáltak, alacsony komplexitású tartalmukkal nem indokolták másodlagos kulcsszavak hozzárendelését, így az elemzés másodlagos részében nem szerepelhetett.

információ nem csak a célcsoport, de minden érintett számára érték, így a járásban a tudásszintet növeli.

Az elsődleges kulcsszavak elemzésénél említésre került a közfoglalkoztatás alacsony prioritása, ez a másodlagos kulcsszavak elemzéséből is ugyanúgy kiolvasható, mindössze két olyan intézkedés azonosítható Csárdaszálláson és Dévaványán ahol a komplex intézkedésnek a közfoglalkoztatás ad másodlagos keretet.

A kulcsszavak járási szintű előfordulásának gyakorisága alapján felállított sorrendet az alábbi ábra szemlélteti.

Elsődleges kulcsszavak											
	civil partner ség	feladat ellátás javítása	felad- töltés képzés	foglal- koztá- s	infor- máció- gyűjtés	infor- máció- nyújtás	közfog- lalkoz- tatás	mege- lőzés	progra- mok szerve- zése	stratégia- alkotás	Összesen
akadálymentesítés	1	1	1		1						4
bűnmegelőzés						1					1
fejlesztés					1						1
feladatellátás javítása	1				1	5					7
felnoítképzés				3	1	1	2				7
foglalkoztatás			1						1		2
információgyűjtés								3		1	4
információnyújtás				1				1	2	1	5
meglőzés						3					3
oktatás						3					3
programok szervezése		1				3					4
stratégiaalkotás								1			1
tanácsadás						1					1
Összesen	2	1	1	3	3	4	17	2	5	3	43

Ábra 9 A Kulcsszavak elemzésének eredménye, a járási kulcsszó-prioritás szempontjából

A fentiek alapján a járásban az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében a járási esélyteremtő programterv részeként 3 horizontális, és egy vertikális program megvalósítását javasoljuk.

Az alábbi ábrában a releváns elsődleges kulcsszavak és az ezekhez tartozó másodlagos említések tartoznak:

Elsődleges kulcsszavak							
	civil partnerség	feladat ellátás javítása	foglal- koztá- s	infor- máció- gyűjtés	infor- máció- nyújtás	közfog- lalkoz- tatás	Össz esen
feladatellátás javítása		1			1	5	7
felnoítképzés				3	1	1	7
programok szervezése		1				3	4
Összesen	1	1	3	2	9	2	18

Ábra 10 A legfontosabb elsődleges kulcsszavak és a hozzájuk tartozó másodlagos kulcsszavak

3.8 Az elemzés és járási információk alapján előálló komplex programok

A járási esélyteremtő programtervben definiált programok a HEP IT elemzés figyelembevételével:

- A feladatellátás javítása több esélyegyenlőségi célcsoport vonatkozásában járási szintű koordinációban, a jó gyakorlatok megosztásával és járási szintű feladatellátási modellek kidolgozásával
- A felnőttképzés teljes értékláncának járási szintű koordinációja az igények és a képző intézmények közötti információcsere biztosításával
- Járási együttműködésben végzett programszervezés, ahol a programszervezők, szállásadók és vendéglátóipari vállalkozások állítanak össze olyan tematikus programokat, mely belföldi turisztikai vonzerőt jelent a térségben.
- Vertikális programként információnyújtási tevékenységek járási szervezése az esélyegyenlőségi célcsoportoknak járási kommunikációs stratégia megalkotásával, valamint annak kiterjesztésével a feladatellátási, felnőttképzési és a programszervezési területekre, Olyan járási információs portál létrehozása, mely keretet biztosít
  - a járási foglalkoztatási igények megjelenítésére (álláshirdetések és atipikus foglalkoztatási lehetőségek megjelenítésével)
  - a járási képzési lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatási funkcióra
  - járási együttműködésben szervezett programok információinak megjelenítésére, járási turisztikai tematika felépítésére.

A 3.6 pontban foglaltak, vagyis a települési interjúk és rendezvények, kerekasztalok alapján az alábbi járási komplex intézkedések programba foglalására van szükség:

- A horizontális programok közé a járási feladatellátási együttműködésbe illeszthető az akadálymentesítés, minden településen közös feladat.
- Külön Intézkedési terv területként fogalmazódik meg az oktatás, oktatásszervezés, ahol a mélyszegénységben élő és roma gyermekek számára járási koordinációban végezhető az oktatás gyakorlatával, mintaszerűen használható példáival kapcsolatos tapasztalatcsere, míg a gyermekek általános célcsoportja számára a tehetséggondozás, korai fejlesztés és az oktatási ellátás fejlesztése a fő cél.
- járási veszélyeztetettségi és bűnmegelőzési együttműködés, figyelőszolgálat, mely alapvetően civil összefogással segíti a járási idősek, fogyatékkal élők és nők csoportját a bűncselekményeknek való fokozott kitettségük és kiszolgáltatottságuk kapcsán, valamint kiadványokkal segíti a megelőzés és kármentés témáiban a csoportokat.
- Életvezetési információkkal egészül ki az információnyújtási vertikális program, online és kiadvány formában támogatva a járási mélyszegénységben élőket, romákat, nőket az alábbi élethelyzetek kapcsán:
  - mindennapi pénzügyeink

- háztartásvezetés
- babavárás és gyermeknevelés

3.9 SWOT analízis

A helyi esélyegyenlőségi programokban foglalt település leírások és a találkozók elhangzott információk alapján elkészítettük a Gyomaendrődi járás SWOT analízisét, melynek elemzése révén körvonalazódnak azok az esélyegyenlőségi célcsoportokat is érintő gyengeségek és veszélyek, melyek a települések, a helyi szervezetek erősségeiben és lehetőségeiben rejlő adottságok révén kezelhetők.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> • Szakképzett munkaerő rendelkezésre áll • Ipari gazdasági szerkezet hagyományai • A járás tudatosult idegenforgalmi elkötelezettsége • Jelentős vadászati hagyományok • Kulturális hagyományok és történelmi múlt • Sokrétű, egymást kiegészítő idegenforgalmi vonzerő • Értékes természeti erőforrások (holtágak, termálvíz, apróvadállomány) • A mezőgazdaság gazdag hagyományokkal rendelkezik, kitűnő a talaj minősége • Nemzetközi vasútvonal melletti elhelyezkedés • Térségi összehasonlításban vonzó vállalkozói környezet-> Ipari Park inkubátorház • Több településen a termál és az aktív turizmus infrastruktúrája kiépítés alatt áll • A településeken kiépült belvízelvezető rendszer • A városok kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kevés a nagyobb foglalkoztatást jelentő termelőüzem - alacsony keresetek, csökkent vásárlóerő • Helyi tökehiány- az alacsony nyereség miatt kicsi a visszaforgatás • A járás tökevonzó (mind belföldi, mind külföldi) képessége kicsi, alacsony a befektetői érdeklődés, illetve korlátozott a pályázati önrészvállalás lehetősége • A turisták átlagos tartózkodási ideje és fajlagos költsége alacsony • Alacsony innovációs képesség-K+F hiánya-, tudás alapú vállalatok alacsony száma • Öregedő, fogyó népesség, a fiatalok elvándorlása • A turisztikai kínálatból hiányoznak a komplex turisztikai programok, a települési, járási marketing alacsony intenzitású • Hiányzik egy jól működő befektetési pályázat-segítő ügyintéző rendszer • Nincs hagyománya a települések közötti együttműködésnek • A járás megközelíthetősége az ország centrumtársaságaitól kedvezőtlen • Az alsóbbrendű utak minősége rossz

	<ul style="list-style-type: none"> A mezőgazdasági termeléshez nem kapcsolódik feldolgozóipar és termékszerkezete viszonylag egyoldalú A területen az év bizonyos időszakában jelentős a bel- és árvízveszély
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> A járási együttműködés erősödése A belföldi turizmus-ezen belül is a gyógyturizmus – erősödik A nemzetközi turizmus és együttműködés feltételei javulnak Közfoglalkoztatás nyújtotta lehetőségek kihasználása A geotermikus és más megújuló energiaforrások emelkedő arányú hasznosítását erősítő programok, intézkedések, támogatások Nyitottság a környezetkímélőbb szállítási és közlekedési formák felé E-közigazgatás fejlesztése Közlekedési infrastruktúra fejlesztése A Békéscsabai repülőtér fejlesztésével a járás elérhetősége tovább javul A településeknek földrajzi elhelyezkedésük és eltérő hagyományaik miatt lehetőségük van sajátos arculatuk kialakítására és ezzel járáson belüli munkamegosztásra 	<ul style="list-style-type: none"> Az ipar és a mezőgazdaság csak csekély mértékben függ a település irányítóitól, ezeket sokkal inkább a kormányzati politika határozza meg Folytatódik a lakosság elöregedése és fogyása A felkészült, szakképzett szakemberek további elvándorlása Munkanélküliségi arány növekedése A nem megújuló energiaforrások elapadása Ár-és belvíz veszély Az EU-s elvárásoknak való megfelelés új, további terheket ró az érintettek Erősödhet a megye közlekedési perifériahelyzete-emiatt a járás vonzóereje nem nő sem a tőke sem az idegenforgalom számára A járás helyzete stagnálást mutat, leszakadás Mellékutak romló állapota Békéscsaba erőteljes elszívó hatása korlátozza a járás településeinek fejlődési lehetőségeit Külső források hiányában a környezeti infrastruktúra lassan épül ki a környezettudatosság pedig nem javul A szomszédos Románia alacsonyabb bérszínvonalával elcsábítja a befektetőket

Megjegyzés [S2]: MINDEN Gyomaendrődi anyag Hol a járási egyeztetés?!!!!

Megjegyzés [S3]: Ezzel a törléssel nem tudok egyetérteni, a következő évtizedben ez a működési költségek leszorításának egyik legfontosabb eleme lehet.

Megjegyzés [S4]: Ezzel a törléssel nem tudok egyetérteni, a következő évtizedben ez a működési költségek leszorításának egyik legfontosabb eleme lehet.

4 Célkitűzések

4.1 Jövőkép/Vízió

Az előző fejezetekben meghatározott, a települési helyi esélyegyenlőségi programokból levezetett célkitűzésekkel a járási települések a járási koordináció eszközével komplex programokat hozhatnak létre. E komplex programok, az előző fejezetben bemutatott

elemzésnek megfelelően a járási esélyteremtés eszközeivé válnak, minden programhoz a megfelelő esélyegyenlőségi célcsoportok számára nyújtott többlettértékkel.

A többlettérték az effajta komplex programok esetében más és más, járásonként és célcsoportonként is. Mégis a programok végrehajtásával több különböző elsődleges faktoron keresztül hatnak. A hatásokat a célcsoportok helyzetére átvivő elsődleges faktorok az alábbiak:

- feladatellátás hatékonyságának növekedése
- a járási tudásszint, a tudás mennyiségének növekedése
- a foglalkoztatás javulása
- az itt élők információval való ellátottságának javulása
- a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása.

Mindezek alapján a Járási Esélyteremtő Programterv víziója az, hogy:

- Megteremti a járási esélyegyenlőség előmozdítása érdekében a járási koordinációt az egyes települések között
- A programok végrehajtása során tényleges tevékenységek valósulnak meg a célcsoportok javára
- A koordináció e programtervet időről-időre átgondolja, frissíti a felmerülő változási igények kapcsán.

4.2 Komplex célkitűzések

A javasolt és levezetett programok a járási esélyteremtéshez való hozzájárulásukkal hosszabb távon teremtik meg a járási esélyegyenlőségi helyzet javulását, és összességében a járási koordináció javulásával, egyes esetekben a járási koordináció kinyitásával teljesen új alapokra helyezik a települések egymás közti viszonyát.

A programterv előkészítése során alkalmazott módszer, a járási esélyteremtő kerekasztal működtetése hasznosnak bizonyult a célcsoportok igényeinek feltérképezésében, az egyes településekre specifikus intézkedések és azok hatásainak meghatározásában, megismerésében, és a járási szintű párbeszéd fejlesztésében. Ezért a JEP keretében indokolt az együttműködés e formájának további fenntartása, melyre vonatkozóan a járási települések megállapodást is kötnek. Ezáltal e dokumentum nem csak egyszeri erőfeszítés eredményévé, de egy élő, gondozott terület alapidokumentumává válhat, hogy hosszú távon erősítse a járásban az esélyek kiegyenlítődsét.

A járási komplex intézkedéseket az alábbi táblázatban foglaljuk össze:

Gyomaendrődi járás komplex intézkedések összefoglaló	települési intézkedési javaslatok	Érintett célcsoport
	HEP IT elemzés intézkedési javaslatai	

Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők
I. Járási feladatellátás javítása	Rendszeres munkacsoport az önként vállalt feladatok bővítésének vizsgálata érdekében	X	X	X	X	X
	Települési jó gyakorlatok, korábbi programjavaslatok és szervezetfejlesztési javaslatok együttes vizsgálata	X	X	X	X	X
	Társulás keretében végzett feladatellátás vizsgálata	X	X	X	X	X
	Önkormányzati feladatok járási szintű kiszervezésével elérhető feladatbővítés, forrásmegtakarítás segítségével támogatott feladatbővítés	X	X	X	X	X
	Járási akadálymentesítési együttműködések, fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítés	X	X			
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	Járási kompetenciaterkép elkészítése, frissen tartása	X			X	X
	Járási felnőttképzési értéklánc érintettjei közti rendszeres egyeztetések (képzőintézmények, munkaadók, kormányhivatal)	X			X	X
	pályaaorientációs, pályaválasztási tanácsadás	X	X	X	X	X
III. Járási programszervezési együttműködés	Járási turisztikai kerekasztal működtetése a szállásadók, vendéglátók és programszervezők részére	X		X	X	X
	Járási turisztikai stratégia megalkotása, programtervek készítése	X		X	X	X
	Járási programok esetében az odajutás jobb megszervezése	X		X	X	
IV. Járási információnyújtási vertikális program	Járási kommunikációs stratégia létrehozása	X	X	X	X	X
	Járási foglalkoztatási igények, képzési lehetőségek és programszervezési információk megjelenítésére önálló járási információs portál létrehozása	X	X	X	X	X
	Életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában	X		X	X	X
	Bűnmegelőzési és kármentési információk időseknek, fogyatékkal élőknek és nőknek kitettségük csökkentése végett	X		X		X
V. Oktatás, oktatásszervezés járási koordinációja	Az oktatás gyakorlatával, jó példáival kapcsolatos járási tapasztalatcsere érdekében elsősorban az alsó tagozatos tanítók számára szervezett programok a SNI és mélyszegénységben élő gyermekek oktatási tapasztalataival kapcsolatosan		X		X	
	Tehetség gondozási, korai fejlesztési program kidolgozása, az oktatási alapellátás fejlesztése		X			

Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők
VI. Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetéssel kapcsolatos együttműködés	Civil összefogás segítése figyelőszolgálat szervezés és megelőzési tevékenységekre	X		X		X

4.2.1 A feladatellátás javítása járási szintű együttműködésben

Az önkormányzatok feladatellátásának rendjét a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) határozza meg. A feladatellátás rendjére vonatkozó szabályok 2013 óta a feladatfinanszírozás megjelenésével lényegében szabadon meghatározhatóvá tették, hogy az önkormányzat e feladatokat milyen szervezeti és gazdasági felállásban kívánja ellátni. E törvény szab lehetőséget arra is, hogy az önkormányzatok a feladatellátásban társulásokat hozzanak létre, melyek önálló gazdálkodó, önállóan is vagyonnal bíró szervezetek.

A gyomaendrői járásban a helyi esélyegyenlőségi programok egyik fontos témája a feladatellátás javítása, mely több esélyegyenlőségi célcsoportban is hangsúlyosan jelent meg. A feladatellátás javítására több mód kínálkozik, az alábbiak szerint:

- A meglévő keretek között végzett feladatellátás javítása további, önként vállalt feladatokkal
- A meglévő feladatellátásban hatékonyabb eljárások, települési vagy járási jó gyakorlatok használata
- Társulási formában végrehajtott feladatellátás
- Gazdasági számításokkal alátámasztott saját, vagy kiszervezett feladatellátás közötti döntés.
- Akadálymentesítési együttműködések megteremtése.

Mint az a felsorolásból látszik, a feladatellátás javítása, bővítése jellemzően pénzügyi kérdés is, ugyanis a vállalt többletfeladatok jellemzően valamilyen többlet-erőforrásigénnyel is járnak. E többlet-erőforrásigény nem feltétlenül jelent pénzügyi ráfordításokat, azonban a meglévő kapacitások, emberi erőforrás jobb kihasználását mindenképpen.

Az önkormányzati feladatellátás javítása, ésszerűsítése, és a hatékonyság növelése érdekében – összefüggésben a Mötv. megalkotásával 2013-ban az Államreform Operatív Programban az 1.A.5-2013 fejezetben jelentős forrásallokáció történt olyan feladatellátási modellek kialakítására, melyek a feladatellátási szervezeti és működési kereteken túlmutató javaslatokat tartalmaztak.

Ebben a programban jelentős számú önkormányzati részvétellel sok új feladatellátási modell született, melyek – jelenleg is elérhető, publikus dokumentumként – jó példát, kiindulást, illetve gyakorlati megfontolásra javasolható konkrét terveket tartalmaznak.

A társulásban történő feladatellátást emellett az Államháztartásról szóló tv. (Áht.) a feladatfinanszírozásban többletértékként ismeri el.

A JEP járási koordinációjának tartalmát tekintve e gyakorlatokkal kapcsolatban a résztvevő önkormányzatok feladatai az alábbiak:

- települési jó gyakorlatok vizsgálatai, a más településeken az esélyegyenlőség szempontjából releváns feladatellátási változások kapcsán, kihasználva a települések közötti kapcsolatokon keresztül megszerezhető információkat,
- az esélyegyenlőség szempontjából releváns, pályázati forrásból készített tanulmányok, elemzések megismerése, és az azokban foglalt lehetőségek helyi alkalmazásának vizsgálata
- rendszeres, a települési jegyzők vagy kijelölt munkatársak közötti egyeztetések a feladatellátás javítása érdekében járási együttműködésben végezhető közös tervezés érdekében
- megállapodások az egyes önkormányzati feladatok társulásban történő ellátásáról, amennyiben az gazdaságossági szempontból alátámasztható.

Az akadálymentesítés minden járási település helyi esélyegyenlőségi programjában szerepel, főként olyan célkitűzésekkel, mint:

- középületek akadálymentesítése,
- informatikai akadálymentesítés,
- közösségi közlekedéshez való hozzájutás akadálymentesítése,
- járdák akadálymentesítése.

A fenti célok egységes, járási szintű végrehajtására kevés a jó, pozitív példa. Azonban az akadálymentesítés járási szintű koordinációja kiterjedhet:

- az akadálymentesítési feladatokba közvetlenül bevonható szakemberek adatainak összegyűjtése és tárolása, ezáltal a járási munkaerőpiac közvetlen megszólítása
- a tervezési, az építési, és a karbantartási feladatok egységes elvégzése, járási együttműködésben.

Az akadálymentesítési projektek végrehajtása komoly szakértelmet igényel, ennek hiányában a projektek eredménytermékei megfelelnek ugyan a beszerzési kiírásoknak, azonban ezek nem feltétlenül felelnek meg minden vonatkozó jogszabálynak.

Járási együttműködésben végezhető tehát a fentiek mellett:

- az akadálymentesítési projektek beszerzési és üzemeltetési dokumentációjának elkészítésére vonatkozó járási koordináció, az elkészült anyagok megosztása, újra felhasználása.
- a projektek forrásának meghatározása végett a 2014-20-as időszakban várható uniós projekteknek megfelelő dokumentáció összeállítása, akár a pályázati dokumentációk megosztása, közös tudástárba helyezése.
- pályázati lehetőségek közös keresése, akár közös pályázatbenyújtás amennyiben a projektek mérete és korlátozásai ezt lehetővé teszik.
- a párbeszéd fenntartása és elmélyítése a szereplők között a fogyatékkal élők érdekében.

A fentiek hozzájárulnak a fogyatékkal élők helyzetének hosszabb távú javulásához azzal, hogy elsődleges szempont nem csak a fogyatékkal élők kiszolgálása, de munkájuk és képességeik, kompetenciájuk hasznosítása is e projektekben.

Összességében a feladatellátás javításának célkitűzése járási szinten jelentős többletértéket teremt, így közvetlenül is hozzájárul az esélyegyenlőségi csoportok által igénybevett települési szolgáltatások színvonalához, végső soron pedig az életszínvonal emelkedéséhez.

4.2.2 A felnőttképzés értékláncának járási koordinációja

A települések helyi esélyegyenlőségi programjaiban az egyik leghangsúlyosabb, több esélyegyenlőségi célcsoportot is érintő elem a felnőttképzés fejlesztése.

A felnőttképzés értékláncában azonban sok szereplő van addig, amíg egy személy versenyképes tudáshoz jut. Az értéklánc kiindulópontja a képző intézmény vagy vállalkozás, mely a képzés elvégzésével új tudást hoz létre. Szereplő az értékláncban az oktatásszervező, aki infrastrukturális feltételek biztosításával a megfelelő körülményeket biztosítja az oktatáshoz. Ugyancsak szereplő a Járási Kormányhivatal Foglalkoztatási Osztálya, mely legalább részben felelős azért, hogy a munkavállalók és munkaadók egymásra találjanak ott ahol ezt a piac nem képes elintézni. Az értékláncban szintén szereplő a Türr István Képző és Kutató Intézet is, mely kifejezetten a hátrányos helyzetű népesség felnőttképzésének országos koordinációjával foglalkozik. Az értékláncnak logikailag része a munkaerőpiac szereplője, a munkaadó is, ugyanis a munkaadó fordítja le a piaci igényeket olyan erőforrás-kombinációra, mely végső soron a többletértéket létrehozza. Emiatt kritikus, hogy legalább három szereplő együttműködése megvalósuljon ahhoz, hogy a helyi képző intézmények végső soron olyan

szakembereket, szaktudást „állítsanak elő” mely a piacon releváns, használható, így a teljes értéklánc összehangolt.

Az összehangolásnak azonban ma szereplői vannak, de teljeskörű felelőse nincsen a feladatok elhatárolása miatt, ugyanis ez részben piaci szolgáltatás, részben felnőtt emberek önálló döntésén alapul. Több szervezet végez, helyenként akár összehangolt munkát is abban, hogy a munkanélküliség csökkentése végett a lehető legjobb képzettségi szintű munkavállalók legyenek a járási településeken. Olyan keresletvezérelt képzéseket indítunk, melyet a munkáltatók és az önkormányzatok határoznak meg (igényfelmérés történik), valamint figyelembe vesszük a leendő munkavállalók igényeit. Munkaviszonyban állók képzései is megvalósultak és valósulnak meg, mindezek európai uniós forrásból, TÁMOP és GINOP programok által. Az elmúlt 2-3 évben ez kb. 900-950 ember (álláskereső, közfoglalkoztatott, foglalkoztatott) képzését jelentette a foglalkoztatási osztály lebonyolításában. Az igények alapján kiírjuk a képzési ajánlatokat, ezt pályázzák meg országos képző intézmények, a nyertes pályázó szerződéskötés után ütemezetten indíthatja a képzéseket. A járási kormányhivatalok feladatuk ellátása közben rendelkeznek olyan információkkal, melyek ugyanezt a célt támogatják, azonban világos hogy az önkormányzatok elemi érdeke a helyzetben olyan koordinációt végezni, mely végső soron a települési munkanélküliséget csökkentve a település adóerejének növekedéséhez, a települési életszínvonal emelkedéséhez járul hozzá.

Az önkormányzatok feladata járási szintű koordináció keretében a következő:

- össze kell állítani egy olyan információhalmazt (ha úgy tetszik adatbázist), mely a településeken, és a járásban összességében elérhető kompetenciákat modellezve tartalmazza. Ez nem egy személysoros adatbázis, hanem egy járási kompetencia-felmérés, mely valós képet ad arról, hogy a településeken milyen végzettségű és képességű emberek élnek.
- egyeztetni szükséges a járási munkaadókkal (HIPA alany vállalkozások, ahol az átlagos állományi létszám kettőnél nagyobb), hogy milyen kompetenciájú és végzettségű állományra lesz szükségük az elkövetkező időszakban (praktikusan egy éves időtávon).
- egyeztetni szükséges a Járási Kormányhivatallal a munkaügyi eljárásokról, a sikeres elhelyezésekről és az általuk látható igényekről
- rendszeres időközönként ki kell kérni a képző intézmények terveit az elindításra kerülő képzésekről, a tervezett képzésekről és a jelentkezés hiányában elmaradt képzésekről. A képző intézmény a megnyert pályázata alapján indít felnőttképzést, amit a kormányhivatal finanszíroz és rendel meg tőle
- mindezen információ birtokában javaslatot kell tenni az értéklánc szereplői tevékenységének összehangolásáról:
  - olyan munkáltatói igényeket kell jelezni a képző intézményeknek, ahol hiány tapasztalható

Megjegyzés [S5]: Kissé ellentmondók az információk. A felnőttképzési programnak azért van helye, mert bár elismerem hogy ért el sikereket a járás néhány települése, de legelőször is mérni kellene a TÁMOP és GINOP programokban részt vettek jövedelem-emelkedését vagy a többi foglalkoztatottól való eltérő foglalkoztatási viszonyukat. Hihető hogy a képzéseknek volt értelme, de erről kellene adat.

A felnőttképzési program lényege nem az, hogy számbavegyük ki mit csinált eddig, hanem hogy ezeket a korábbi jó gyakorlatokat terjesszük ki a járás összes településére, mérhető módon.

Megjegyzés [S6]: a képzési uniós programok lejármak utána is kell koordináció és információcsere. Az uniós forrásfelhasználás célja a tőkehiány mérséklése, hogy a képzetlen munkaerő tudja az elhelyezkedéshez szükséges minimumot teljesíteni, vagyis lényegében az állami iskolarendszertől kikerültek tanulmányi hiányosságait pótolja, de piaci alapon is elismert képzéseknél megtérülő befektetésről beszélünk, amihez nem kell feltétlenül uniós forrás.

- jelezni kell a képzési adatokat a többi szereplőnek, hogy azok jövőbeli üzleti lehetőségeiknél ismerjék a járási képzési és kompetencia helyzetet.

Az önkormányzatok járási szintű koordinációja eredményeképpen a járási tudásszint emelkedéséből adódóan az esélyegyenlőségi csoportok munkaerőpiaci helyzete javul. Fel kell azonban vetni azt is, hogy bár a HEP-ek intézkedési terveiben nem volt nagyon hangsúlyos a fiatalok, gyermekek körében az oktatással kapcsolatos intézkedés, azonban hosszú távon csak a gyermekek számára nyújtott oktatási tevékenységgel érhető el, hogy a jelenleg látható problémák ne termelődjenek újra. Így a program kiterjesztése már rövid távon is cél lehet a gyermekekkel, fiatalokkal kapcsolatos oktatási területre, hogy a fiatalok már úgy vágjanak bele az életbe, hogy a járásban releváns, keresett szaktudással rendelkeznek. Ezzel a felnőttképzés nehézségei áthidalhatóak, és idejekorán megteremthetők a sikeres munkavállalás feltételei.

E cél érdekében javasoljuk, hogy a járási települések koordinációs tevékenysége terjedjen ki a fiatalok, elsősorban a mélyszegénységben élő családok fiataljai esetében az oktatás, oktatásfejlesztés témákra, külön stratégiai és operatív szinteken.

4.2.3 Járás programszervezési együttműködés

A gyomaendrői járásban már ma is vannak kezdeményezések, melyek járási szintű programszervezésnek tekinthetők. Ilyenek például a járási sportnap, vagy a Körös-menti lakodalmas mulatság.

E programok közös tulajdonsága, hogy több település összefogásában, turisztikai értékkel bíró eseményt hoznak létre. Az események megvalósulásában három fontos szereplő szoros együttműködése valósul meg:

- szállásadók, akik az akár többnapos programok számára képesek az alapvető szolgáltatásokat biztosítani
- vendéglátók akik az akár többnapos eseményeket ellátással támogatják
- programszervezők akik témát és tartalmat biztosítanak az eltöltött időben.

A gyomaendrői járásban mindhárom szolgáltató típus megtalálható. Ahhoz azonban, hogy az eseményszervezés ne aprózódjon el, és ne szigetszerű eseményekre kerüljön elköltésre az amúgy is szükséges kommunikációs költség, a három fő szereplő stratégiai szövetségére, szoros együttműködésére van szükség.

Az önkormányzatok feladata, hogy e három szereplő részvételével járási turisztikai kerekasztalt hozzon létre az alábbi paraméterek mentén:

- a kerekasztal tagjai a járási vállalkozások képviselői, melyek a fenti három kategóriában végeznek ma is gazdasági tevékenységet

- a kerekasztal résztvevője az önkormányzat, hogy eljárási, módszertani és szervezési segítséget nyújtson
- eseti meghívottak számolhatnak be jó gyakorlatokról, követendő példáról.

A kerekasztal elsődleges feladata a járási turisztikai stratégia létrehozása. Ennek alapjait a vállalkozások képviselői mellett például a miskolci városmarketing versenyen indulók fektethetik le azzal, hogy a komplex járási turisztikai stratégiát és a járási városmarketing törekvéseket összehangolják.

A kerekasztal feladata továbbá, hogy a járási stratégiával összhangban új programterveket alkosson, melyek képesek jó hétvégi vagy nyári alternatívát kínálni a programkereső magyar embereknek.

A kerekasztalon született stratégiai szövetségek tartósak és fenntarthatóak, mert olyan érdekek mentén születnek, melyek minden szereplő számára többletértéket képeznek.

A program végrehajtása növeli a járási turizmus erejét, ezen keresztül közvetlen hatása van a nők, idősek és mélyszegénységben élők foglalkoztatására, a gyermekek életszínvonalára és a fogyatékkal élők mindennapjaira, az elmagányosodás fékezésére.

4.2.4 Információnyújtási tevékenységek a horizontális programok támogatására

Az önkormányzatok információszolgáltatásait már ma is jelentősen javították olyan szabályok, melynek eredményeképpen az önkormányzatok működése átláthatóbb, az információk hozzáférhetőek.

Az állami erőfeszítések jelentős lépéseket tesznek a digitális írástudatlanság felszámolása érdekében, infrastrukturális és oktatási eszközökkel gyorsítva az informatikai képességek terjedését.

A 2014-ben indult Digitális Nemzeti Fejlesztési Program célkitűzései között szerepel, hogy az infrastrukturális szempontból elmaradottabb területeken szélessávú kapcsolatok kiépítésére nyúljon lehetőség, illetve hogy az informatika beépüljön a nehezebben elérhető csoportok mindennapjaiba.

A járási települések helyi esélyegyenlőségi programjainak elemzése során derült ki az, hogy a HEP-ek intézkedései tervei konkrét, célcsoportokra szabott intézkedéseket tartalmaznak, de kiderült az is, hogy a célcsoportoknak szóló intézkedések mögött másodlagos – vertikális réteggént meghúzódik az információnyújtás szükségessége is, mint rendező intézkedés.

Az esélyteremtés érdekében indított intézkedések egységes minimum feltétele az, hogy az érintettek tudjanak róla, így javasolt egy járási szintű információs portál létrehozása, ahol a már digitálisan írástudó személyek számára információkat nyújtanak a települések:

- a járási foglalkoztatási helyzetről és a koordinált képzési értéklánc munkacsoportjának eredményeiről, álláshirdetések és atipikus foglalkoztatási lehetőségek megjelenítésével.
- a járási képzési lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatásra vonatkozóan, és a járáson kívül elérhető képzésekről, melyek a helyi vállalkozások számára relevánsak lehetnek.
- járási együttműködésben szervezett programok információinak megjelenítéséről, járási turisztikai tematika felépítéséről.
- életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában.
- Bünmegelőzési és kármentési információk idősek, fogyatékkal élők és nők számára a fokozott kitettségük csökkentése végett.

A portál fenntartási és tartalommenedzsment feladatai az önkormányzatokat terhelik, azonban a létrehozott portál ilyen feladataiba a helyi vállalkozások és aktív magánszemélyek, akár digitálisan írástudó nyugdíjasok is bevonhatók, ami miatt a portál összes fenntartási költsége minimális, az általa biztosított többletértékhez viszonyítva elenyésző.

4.2.5 Oktatási, oktatásszervezési törekvések összehangolása

Az oktatás témaköre a gyermekeket, közülük is speciális nevelési igényük miatt gyakran a mélyszegénységben élő és roma gyermekeket fokozottan érintik.

A gyermekek alapvető tanulási képességei már alsó tagozatban kialakulnak, de az alsó tagozatnál már korábban, az intézményes nevelés kezdetén is figyelmet kell fordítani rájuk. A tanulás hajlandóságának kialakítására óvodában, és az iskolai nevelés elején, de a tanulás képességének elsajátítása, vagyis az iskolarendszerű oktatásban való részvétellel való kompatibilitás vagy különbözőség ebben az időszakban alakul ki.

Az alsós gyermekek számára ismeretlen és túlságosan komplex fogalmak a hosszú távú érvényesülés, a képzettség alapján megszerezhető munka és a hozzá kapcsolódó jövedelem, vagy a mindennapokban az érvényesüléshez szükséges képességek elsajátítása. Az iskolarendszer évek alatt készíti fel a gyermekeket arra, hogy képesek legyenek tanulni, szakmát szerezni, bár sokak szerint nem készíti fel őket az élet gyakorlati kihívásaira.

Azok a gyermekek, akik alsós korukban, az első négy iskolai év során nem sajátítják el az önálló tanulás képességét, a későbbiekben hiába kerülnek felsőbb osztályokba, ott a motiváltság önmagában kevés ahhoz hogy az exponenciálisan növekvő mennyiségű tananyagot, ismereteket elsajátítsák, lemaradnak. Így az eljövendő nemzedék képzettsége, tanulási képességének kialakítása szempontjából ez az időszak a kulcsfontosságú, így a lehetséges sikerek elérése szempontjából is e négy év időszaka (és az azt megelőző óvodai nevelés ideje) az esélyteremtés fókusza.

A mélyszegénységben élő gyermekek nevelésével kapcsolatosan fokozottan előtérbe kerülnek az egyes pedagógusok személyes gyakorlatai. Felmerülhetnek ötletek, javaslatok, jó gyakorlatok melyek megosztásával az oktatási színvonal radikálisan emelhető. Ennek formája lehet személyes összegyűlés is, de van példa Magyarországon arra is, hogy egy kistelepülés, Balatoncsicsó egyik tanítója facebook-oldalt készített ilyen témában (FB: Ötletek tanítóknak¹⁵). 7000 követőjével ő az egyik legnagyobb online tartalommegosztó ebben a témában, példája követhető a gyomaendrődi járásban dolgozó pedagógusok számára is.

Ugyancsak fontos, de minden gyermeket érintő kérdés a korai fejlesztés és tehetséggondozás témaköre. A korai fejlesztés kapcsán a védőnői hálózat és a gyermekorvosok szerepe kiemelten fontos a korán megjelenő problémák felismerésében és a lehetséges segítségnyújtásban. A tehetséges gyermekek kibontakozásának gyakran korlátja a tehetséget fel nem ismerő szülő, vagy a családi környezet érdektelensége csakúgy, mint a felismert, támogatott tehetséges fiatal családjának anyagi képessége. Az oktatás, és tehetséggondozás jelentős jövedelmet emészt fel, és családok gyakran nem képesek a képességfejlesztő játékok vagy a tehetséggondozással járó idő, és pénz ráfordítást, azonban az olyan esetekben ahol nem a jövedelem, hanem a család hozzáállása a visszatartó erő, a tehetség gondozását a szülők tájékoztatásán, a tehetségbe való befektetés gondolatának erősítésén keresztül kell kezdeni.

A járási együttműködés tárgya e program esetében az oktatási együttműködés megteremtése az alsós gyermekeket tanító pedagógusok körében, és a tehetséggondozás fontosságának, a tudásba való befektetés értelmének a minél több járási szülő számára való eljuttatása olyan csatornákon keresztül, ahol elérhetők.

Célként kell megfogalmazni, hogy a tehetség gondozása olyan környezetben történjen meg, ahol a szülők és család ugyanúgy bevonásra kerül a folyamatba, ahogyan maga a gyermek is.

4.2.6 Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetettséggel kapcsolatos együttműködés

A járás az országos átlagos helyzethez képest az elmúlt egy év során alacsony számban volt személy és vagyon elleni bűncselekmények tekintetében érintett.

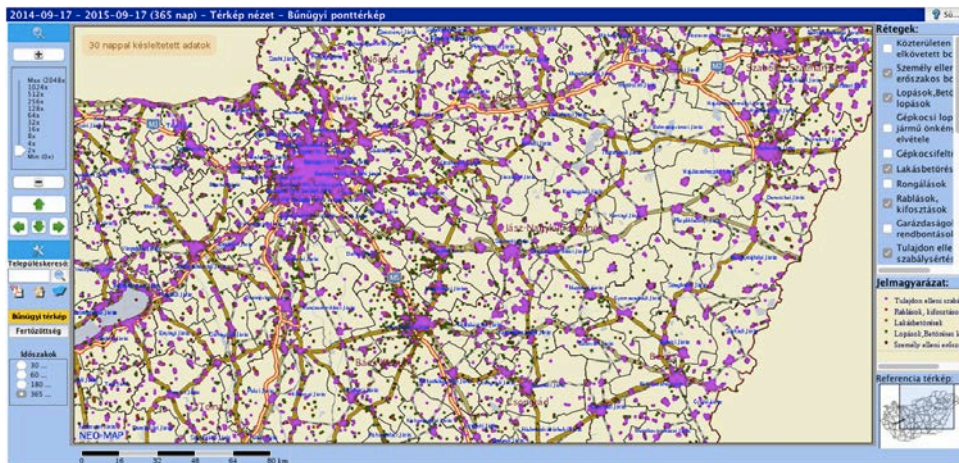
A police.hu bűnügyi statisztikai térképén az alábbi eseményeket jelöltük be:

- Tulajdon elleni szabálysértések (idősek és nők különösen érintettek)
- Rablások, kifosztások
- Lakásbetörések
- Lopások, betöréses lopások
- Személy elleni erőszakos bűncselekmények

¹⁵ Link: <https://www.facebook.com/Ötletek-tan%C3%ADtók-nak-1418689135037507/>

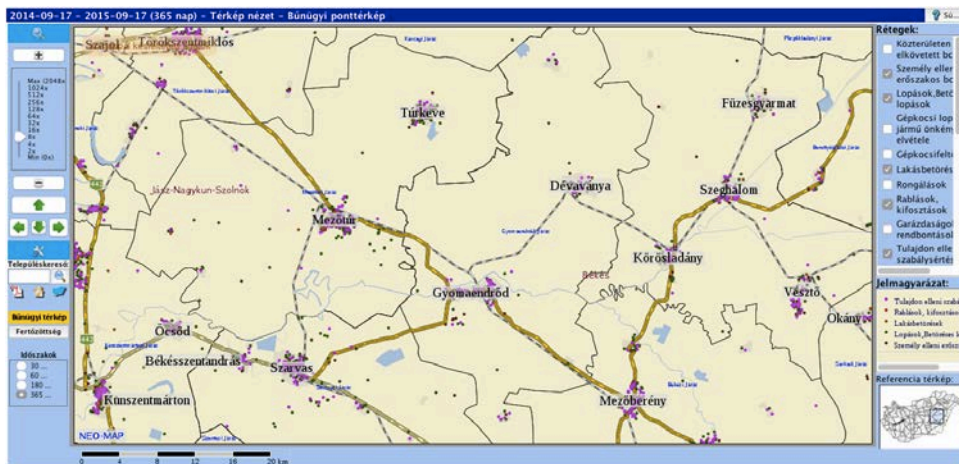

A fenti öt kategória alapján a térkép Kelet-Magyarország tekintetében az alábbi eredményt adja 2015. 10. 17-én (a térképen a járashatárok fel vannak tüntetve):

Ábra 11 Bűnügyi térkép (Forrás: police.hu)

A járás ehhez viszonyítva (nagyításban) sokkal jobb képet fest, az ilyen típusú bűncselekmények szempontjából Kelet-Magyarországon a kevésbé érintett járások közé tartozik:

Ábra 12 A Gyomaendrőd járás vagyoni típusú bűncselekményekkel való fertőzöttsége (forrás: bbtérkép.police.hu)

Az idős és nők veszélyeztetettsége ezekben a bűncselekmény kategóriákban magas. Így a járási koordináció elsődleges feladata, hogy:

- csökkentse és megelőzze nők, idősök körében a kitettséget, vagyis információt nyújtson e csoportoknak arról, hogyan lehet a fenti bűncselekmények valószínűségét csökkenteni
- a bűncselekmény megtörténte esetén milyen teendők vannak a kármentés, kár minimalizálás érdekében
- hogyan lehet a csalókat, csalárd szándékúakat felismerni,
- melyek azok a tipikus csalási formák amivel pl. időseket vesznek rá előnytelen szerződések vagy áruvásárlás megkötésére.

Ugyancsak hasznos, járási koordinációban végezhető feladat a civil szervezetekkel való együttműködésben figyelőszolgálatok, jelzőrendszerek működtetése. Ha egy településen felbukkan egy csaló, vagy betörések történnek, az ritkán elszigetelt eset. A rendőrség tapasztalata szerint ha kisebb súlyú bűncselekmény történik egy helyen, és az felderítetlen marad, akkor további hasonló cselekmény megtörténte lehet számítani. Így a korai jelzés felbecsülhetetlen értékű lehet, mert idejekorán ráirányítja a figyelmet arra, hogy valamely területen problémára lehet számítani.

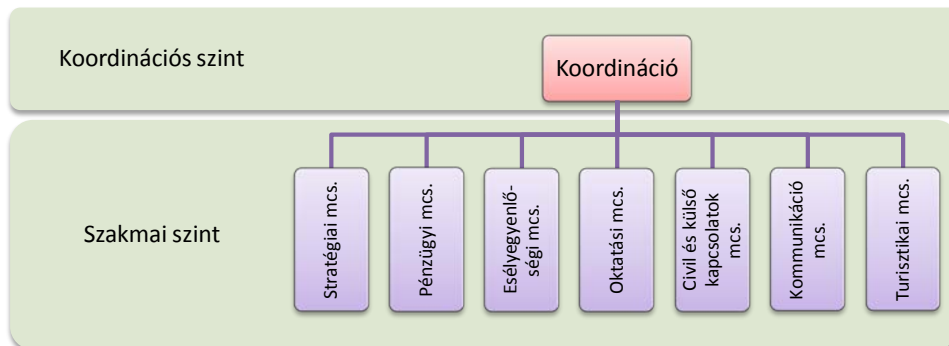
A járási koordináció feladata tehát a civil együttműködések segítése, és részletes tájékoztatás ezekben a témákban a leginkább érintett csoportok számára.

5 Eszközök

5.1 Célokhoz rendelhető eszközök

A 4. célkitűzésekről szóló fejezetben tartalmilag definiálásra kerültek azok a járási koordinációt igénylő feladatok, melyek alapján a hat komplex járási programot végre lehet hajtani. Abban a fejezetben azonban csak a tartalmi meghatározás történt meg, annak végrehajthatósága csak akkor érvényesül, ha a járási önkormányzatok közös koordinációban, laza, de formalizált együttműködés keretében végzik el feladataikat. Ahhoz, hogy ezt megtehessek szükséges definiálni, hogy a feladatok elvégzéséhez milyen szervezet, milyen felelősségi körök, milyen feladatmegosztás, és végül a feladatok milyen hozzávetőleges időzítése szükséges.

A célok végrehajtása érdekében felállításra kerülő szervezet az önkormányzatok delegáltjaiból álló, nem intézményi, hanem intézményközi munkacsoport-koordinációs formában jön létre, Járási Esélyegyenlőségi Tanács néven, melynek irányításáért a tanácsi koordináció felel. A koordinációhoz kapcsolódóan hét munkacsoport jön létre, az alábbi szervezeti ábrának megfelelően. Az egyes szakmai munkacsoportok a koordináció számára jelentenek, és a koordináció által jóváhagyott cselekvési terveket hajtják végre az önkormányzati szolgálati útnak megfelelően.

Ábra 13 A Járási Esélyegyenlőségi Tanács működési struktúrája

5.1.1 Járási Esélyegyenlőségi Tanács (JET) Koordináció

A Tanács szakmai, nem irányító szervezet, így önálló végrehajtási hatásköre nincsen. A koordináció tagjai a települési önkormányzatok polgármesterei, illetve az általuk delegált szakemberek.

A koordináció felelősségi körébe tartozik:

- A járási koordinációt igénylő szakmai témákhoz kapcsolódó járási kerekasztal működtetése
- A Járási Esélyteremtő Programterv (jelen dokumentum) felülvizsgálatának elkészítése
- A JET struktúrájának felülvizsgálata, munkacsoportok alakítása vagy feloszlata, a munkacsoportok közötti munka-, és felelősségmegosztás módosítása
- A munkacsoportok munkájának felügyelete (feladatok kiadása, munkacsoportok szakmai beszámoltatása, eredmények elfogadása, önkormányzatok felé történő beszámoló készítése)

A koordináció a JEP komplex intézkedéseinek a végrehajtására, a munkacsoportok közötti munka-, és felelősségmegosztásra az alábbi táblázat szerinti javaslatot teszi.

Gyomaendrődi járás komplex intézkedések összefoglaló	települési intézkedési javaslatok	Járási Esélyegyenlőségi Tanács munkacsoportjai
	HEP IT elemzés intézkedési javaslatai	
		F:felelős K:közreműködik V:véleményez

Komplex program neve	Intézkedés	koordináció	stratégia	pénzügy	esélyegyenlőség	oktatás	civil és külső kapcsolatok	kommunikáció	turizmus
I. Járási feladatellátás javítása	Rendszeres munkacsoport az önként vállalt feladatok bővítésének vizsgálatára érdekében	F	K	K	K	K		V	
	Települési jó gyakorlatok, korábbi programjavaslatok és szervezetfejlesztési javaslatok együttes vizsgálata		F	F	F		K	V	
	Társulás keretében végzett feladatellátás vizsgálata		F	F	V		V		
	Önkormányzati feladatok járási szintű kiszervezésével elérhető feladatbővítés, forrásmegtakarítás segítségével támogatott feladatbővítés		F	F	V				
	Járási akadálymentesítési együttműködések, fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítés				F		K	K	
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	Járási kompetenciaterkép elkészítése, frissen tartása				F	F	K		
	Járási felnőttképzési értéklánc érintettjei közti rendszeres egyeztetések (képzőintézmények, munkaadók, kormányhivatal)	F			V				
	pályorientációs, pályaválasztási tanácsadás				F	F	K		
III. Járási program-szervezési együttműködés	Járási turisztikai kerekasztal működtetése a szállásadók, vendéglátók és programszervezők részére	F			V				K
	Járási turisztikai stratégia megalkotása, programtervek készítése		F		V		K	K	K
	Járási programok esetében az odajutás jobb megszervezése	F			V				K
IV. Járási információ-nyújtási vertikális program	Járási kommunikációs stratégia létrehozása		F		V			K	
	Járási foglalkoztatási igények, képzési lehetőségek és programszervezési információk megjelenítésére önálló járási információs portál létrehozása	F			K	K	K	K	K
	Életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában			K	K	K	K	F	
	Bűnmegelőzési és kármentési információk idők, fogyatékkal élők és nők számára a fokozott kitettségük csökkentése végett				K		K	F	

Komplex program neve	Intézkedés	koordináció	stratégia	pénzügy	esélyegyenlőség	oktatás	civil és külső kapcsolatok	kommunikáció	turizmus
V. Oktatás, oktatásszervezés járási koordinációja	Az oktatás gyakorlatával, jó példáival kapcsolatos járási tapasztalatcsere érdekében elsősorban az alsó tagozatos tanítók számára szervezett programok a SNI és mélyszegénységben élő gyermekek oktatási tapasztalataival kapcsolatosan		K		V	F		K	
	Tehetség gondozási, korai fejlesztési program kidolgozása, az oktatási alapellátás fejlesztése		K		V	F		K	
VI. Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetéssel kapcsolatos együttműködés	Civil összefogás segítése figyelőszolgálat szervezés és megelőzési tevékenységekre	F			K		K	K	

5.1.2 Stratégiai munkacsoport

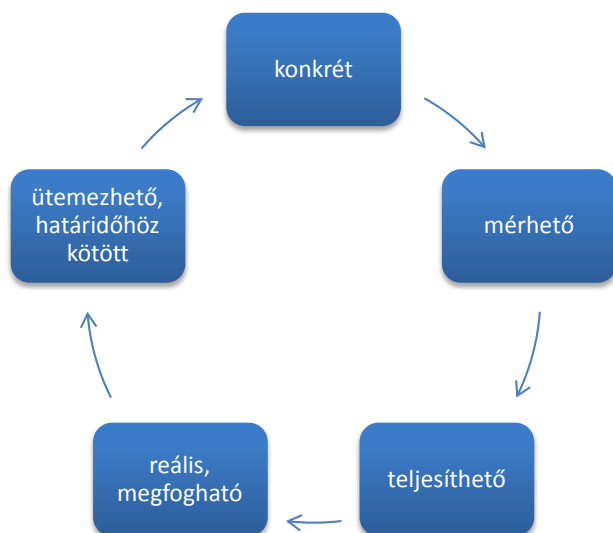
A stratégiai munkacsoport feladata elsősorban az intézkedésekhez kapcsolódó stratégiák létrehozása. Feladatkörébe tartozik ugyanakkor már munkacsoportok munkájában való közreműködés akkor, amikor stratégiai kitekintés, más stratégiai dokumentumok feldolgozása, értelmezése, vagy az egyes feladatok hosszú távú hatásainak felmérése a feladat.

A stratégiai munkacsoportban a résztvevőkkel kapcsolatos elvárás, hogy ne csupán operatív szinten ismerjék a településeket és a járást, de legyenek tisztában a fejlesztési tervekkel, középtávú lokális és országos stratégiai irányokkal, valamint az EU programok fő célkitűzéseivel és a Bizottság álláspontjával azokban a kérdésekben ahol ez felmerül. A stratégiai munkacsoportban célszerű jogi, adózási, gazdasági, és stratégiai menedzsment szakképzettségek jelenléte amennyiben ez megoldható.

A stratégiai munkacsoport fő leszállítandói a koordináció által meghatározott stratégiai dokumentumok. A stratégiai dokumentumokkal kapcsolatos elvárás, hogy teljességre törekedve a téma magasszintű körbejárását adja az alábbi szempontok figyelembevételével:

- világos célt fogalmazzon meg, ennek elérése érdekében vizsgálódjon (célkitűzés)
- vizsgálja a téma környezetét, a témával kapcsolatos célokra ható külső tényezők, erők hatásait (helyzetelemzés)

- vizsgálja a téma jó gyakorlatait, más járásokban, országokban a téma végrehajtásának módjait (benchmarking)
- a stratégia által ajánlott cselekvési irány legyen konkrét, mérhető, pontos, reális és megfogható, ütemezhető (SMART elvek)

5.1.3 Pénzügyi munkacsoport

A pénzügyi munkacsoport a JET által végzett döntéselőkészítő, elemző munka alapját adja azzal hogy minden témában pénzügyi elemzési feladatokat végez el. Az egyes témákhoz kapcsolódóan szükség van a témák költségvetésre, éves tervre vagy gazdasági társaságok esetén éves üzleti tervre, cash flowra és mérlegre gyakorolt hatások számszerűsítésére, addicionális üzleti tervek létrehozására.

Az üzleti tervezés folyamatában a pénzügyi munkacsoport összegyűjti a pénzügyi elemzés szempontjából releváns szakmai bemenő adatokat, modellt épít a meglévő tevékenységek figyelembevételével, és meghatározza egy terv várható értékét.

A munkacsoport fő leszállítandói az elemzések, üzleti modellezés és gazdálkodásra gyakorolt számszerű hatás.

A munkacsoportban pénzügyi, elemzői és kontrolling típusú szakértelem szükséges, a feladatok kellően pontos elvégzéséhez, és a feladatok megvalósulása során az eredeti feltételezések utókövetéséhez, a modell megvalósulásának nyomon követéséhez.

5.1.4 Esélyegyenlőségi munkacsoport

Az esélyegyenlőségi munkacsoport feladata, az esélyegyenlőségi csoportok érdekeinek képviselete a JET munkájában, valamint közreműködés a JET döntéselőkészítésében és a végrehajtásban az esélyegyenlőségi csoportokra gyakorolt hatások megállapítása, előrejelzése, és a szakmai anyagok véleményezése kapcsán.

A munkacsoport fő leszállítandója az esélyegyenlőségi csoportokra szabott feladattervek, a csoportok helyzetének elemzése, az igények felmérése és az esélyegyenlőségi szempontok érvényesülése.

A munkacsoport tagjai esélyegyenlőségi szakemberek, a Türr István Képző és Kutató Intézet (TKKI) munkatársai, valamint az esélyegyenlőségi csoportok meghívott képviselői.

5.1.5 Oktatási munkacsoport

Az oktatási munkacsoport a gyermekek, és mélyszegénységben élő családok gyermekeinek oktatási kérdéseivel foglalkozik, feladata a járási oktatási fejlesztési javaslatok tárgyalása, és a jó gyakorlatok információinak összegyűjtése és disszeminációja.

A munkacsoport fő leszállítandója a járási együttműködésben zajló oktatási szakmai munka koordinációja, dokumentálása és a későbbi csatlakozók, érintettek számára elérhetővé tétele. Közreműködik a különféle intézkedések információnyújtási tevékenységeiben, valamint vezeti az oktatási témákkal kapcsolatos vizsgálatokat, elemzéseket és akciótervet készít az intézkedési tervben foglalt feladataival kapcsolatosan.

A munkacsoport tagjai a képző intézmények képviselői, a szülői munkaközösségek meghívott tagjai, a KLIK tankerületi szakértői.

5.1.6 Civil és külső kapcsolatok munkacsoport

Több járási esélyteremtő intézkedésben kapnak szerepet civil szervezetek, gazdálkodó szervezetek, állami intézmények, esetenként más szakmai egyeztető fórumok, szakmai szervezetek. A munkacsoport feladata e külső kapcsolatok ápolása, szakértők megtalálása, kapcsolatfelvétel és közös munka kezdeményezése, a külső kapcsolatrendszer nyilvántartása, és kapcsolattartás biztosítása más munkacsoportok számára.

A munkacsoport fő leszállítandója a kapcsolatrendszere, melynek használatával a járási koordináció külső kapcsolatai is épülnek, fejlődnek.

A munkacsoport tagjai a járási települések politikai-gazdasági irányítói, a közszféra és a magánszféra meghatározó egyéniségei.

5.1.7 Kommunikáció munkacsoport

A munkacsoport elsődleges feladata a JET eredményeinek kommunikációja. Kommunikációra, ismeretek átadására, kiadványok elkészítésére, online és offline tájékoztatásra, és a járási esélyegyenlőséggel kapcsolatos sikerek közzétételére alakult csapat.

Elsődleges leszállítandói a kommunikációs anyagok, közzétett információk, portál tartalommenedzsment feladatok eredményei, és a sajtókapcsolatok előkészítése.

A munkacsoport tagjai a járási települések kommunikációért felelős vezetői.

5.1.8 Turisztikai munkacsoport

A turisztikai munkacsoport a járási komplex turisztikai programjának megalkotója és a végrehajtás monitorozásáért felelős szervezet. Részt vesz a stratégiaalkotásban csakúgy, mint a helyi programok meghatározásában, a turisztikai értékű programtervezésben és a szereplők közti stratégiai szövetségek létrejöttében.

A munkacsoport tagjai a járási szállásadó, vendéglátó és programszervező/idegenforgalmi vállalkozásainak képviselői, valamint a járási önkormányzatok képviselői.

A munkacsoport leszállítandója a járási turisztikai stratégia, valamint olyan elemzések, javaslattétel mely a helyi vállalkozások számára segítséget nyújt a járási turisztikai értéklánc hozzáadott értékének növelésében.

5.2 Ütemezés, mérföldkövek

A program intézkedési tervének megvalósítási ütemezését a következő táblázatok tartalmazzák, a jelentős adattartalom miatt fekvő állásban. Az ütemezés meghatározásánál figyelembe vettük:

- a települések teljesítőképességét, az egyes intézkedések megkezdésének ideje így egymástól eltolva, időben egymás után történnek meg
- az egyes intézkedések egymásra hatását, így a stratégiaalkotás megelőzi a konkrét feladatok végrehajtását

- a helyi sajátosságokat, az intézkedések tartalmi meghatározásából adódó sorrendiséget.

Gyomaendrődi járás komplex intézkedések összefoglaló	települési intézkedési javaslatok	Érintett célcsoport					Programok időzítése						
	HEP IT elemzés intézkedési javaslatai						2015	2016		2017	2018	2019	2020
							2015. IV. né.	2016. I. fé.	2016. II. fé.				
Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők							
I. Járási feladatellátás javítása	Rendszeres munkacsoport az önként vállalt feladatok bővítésének vizsgálata érdekében	x	x	x	x	x							
	Települési jó gyakorlatok, korábbi programjavaslatok és szervezetfejlesztési javaslatok együttes vizsgálata	x	x	x	x	x							
	Társulás keretében végzett feladatellátás vizsgálata	x	x	x	x	x							
	Önkormányzati feladatok járási szintű kiszervezésével elérhető feladatbővülés, forrásmegtakarítás segítségével támogatott feladatbővítés	x	x	x	x	x							
	Járási akadálymentesítési együttműködések, fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítés	x	x										
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	Járási kompetenciaterkép elkészítése, frissen tartása	x			x	x							
	Járási felnőttképzési értéklánc érintettjei közti rendszeres egyeztetések (képzőintézmények, munkaadók, kormányhivatal)	x			x	x							
	pályorientációs, pályaválasztási tanácsadás		x		x	x							
III. Járási programszervezési együttműködés	Járási turisztikai kerekasztal működtetése a szállásadók, vendéglátók és programszervezők részére	x		x	x	x							
	Járási turisztikai stratégia megalkotása, programtervek készítése	x		x	x	x							
	Járási programok esetében az odajutás jobb megszervezése	x		x	x								

Gyomaendrődi járás komplex intézkedések összefoglaló	települési intézkedési javaslatok	Érintett célcsoport					Programok időzítése						
	HEP IT elemzés intézkedési javaslatai						2015	2016		2017	2018	2019	2020
							2015. IV. né.	2016. I. fé.	2016. II. fé.				
Komplex program neve	Intézkedés	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegénységben élők, romák	Nők							
IV. Járási információnyújtási vertikális program	Járási kommunikációs stratégia létrehozása	x	x	x	x	x							
	Járási foglalkoztatási igények, képzési lehetőségek és programszervezési információk megjelenítésére önálló járási információs portál létrehozása	x			x	x							
	Életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában	x		x	x	x							
	Bűnmegelőzési és kármentési információk idősek, fogyatékkal élők és nők számára a fokozott kitettségük csökkentése végett	x		x		x							
V. Oktatás, oktatásszervezés járási koordinációja	Az oktatás gyakorlatával, jó példáival kapcsolatos járási tapasztalatcsere érdekében elsősorban az alsó tagozatos tanítók számára szervezett programok a SNI és mélyszegénységben élő gyermekek oktatási tapasztalataival kapcsolatosan		x		x								
	Tehetséggondozási, korai fejlesztési program kidolgozása, az oktatási alapellátás fejlesztése		x										
VI. Járási bűnmegelőzési és veszélyeztetéssel kapcsolatos együttműködés	Civil összefogás segítése figyelőszolgálat szervezés és megelőzési tevékenységekre	x		x		x							

5.3 Forrás lehetőségek

A programok végrehajtása szempontjából releváns 2014-2020 időszaki programokat és azok fő célját az alábbi pontokban ismertetjük. A programok JEP intézkedésekkel kapcsolatos prioritási-relevanciáját az 5.3.6 alfejezetben részletezzük.

5.3.1 Terület-, és településfejlesztési operatív program

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) célja, hogy kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához. Törekvéseinek tematikus fókuszában két tényező áll:

- Térség-specifikus gazdasági növekedés és foglalkoztatás-bővítés: a TOP erős gazdaságfejlesztési orientációja miatt jelentősen hozzájárul ahhoz a kormányzati törekvéshez, amely szerint a 2014-2020-as uniós fejlesztési források 60%-ának közvetlenül a gazdaságfejlesztést kell szolgálniuk.
- Területi és települési önkormányzati kompetenciákba eső feladatellátás kapcsán felmerülő szükségletek kielégítéséhez szintén keretet ad. Ezért a TOP fejlesztései között helyet kapnak a közvetlenül a közszférára, a helyi társadalomra és környezetre irányuló fejlesztések is. Ugyanakkor ezek esetében is szempont a legalább közvetett gazdasági és foglalkoztatási hatás.

5.3.2 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program

Az EFOP célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés, továbbá az ezt megalapozó társadalmi összetartozás biztosítása.

Az EFOP stratégiai célja, hogy elősegítse a társadalmi befogadást, befektessen az oktatásba, növelje ezáltal a foglalkoztatást, valamint ösztönözze a technológiai fejlődést és az innovációt.

5.3.3 Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (továbbiakban: GINOP) a magyar gazdaság növekedését szolgálja. A program egyik legfontosabb célkitűzése, hogy Magyarország foglalkoztatási rátája elérje a 75%-ot. Ehhez szükséges egyrészt új munkahelyek létesítése, másrészt a munkát vállalni akarók képességeinek fejlesztése.

5.3.4 Az egyes operatív programok relevanciája

A programok relevanciáját (és a kapcsolódó prioritásokat) az alábbi táblázatban foglaljuk össze.

Program neve	EU program releváns prioritása		
	TOP	EFOP	GINOP
I. Feladatellátás javítása	P1, P2, P4, P5, P6	P1, P2, P3, P4, P5, P6	P3
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	P1, P5, P6	P1, P2, P6	P3
III. Járási turisztikai együttműködés	P1, P2	P6	P4
IV. Járási információs program	P5, P6	P1, P2, P3, P4, P6	P3
V. Oktatás, oktatásszervezés koordinációja	P6	P1, P2	P3
VI. Járási bűnmegelőzési együttműködés	P4	P2, P4, P5, P6	-

6 Nyomon követés / monitoring és értékelés

A monitoring és ellenőrzés a programok megvalósulásának egyik fontos garanciális eleme. A programok végrehajtása során fontos biztosítani, hogy azok a szakmai célkitűzések valósuljanak meg, amelyek a jelen dokumentumban meghatározásra kerültek a megadott ütemezés szerint. A járasi koordináció feladata az előrehaladás követése, az erőforrások igénybevétele ellenőrzése, az eredmények és a terv összehasonlítása, az eltérések okainak elemzése, továbbá a szükséges helyesbítő és megelőző intézkedések kezdeményezése.

A programok megvalósítása során a monitoring az alábbi **három fő részből tevődik össze**:

- **Folyamatos nyomon követés:** a programhoz kapcsolódó tevékenységek, események folyamatos figyelemmel kísérése.
- **Eredmények elemzése, értékelése:** a nyomon követésből származó információk rendszerezése, értelmezése.
- **Döntés-előkészítés:** az elemzéssel, értékeléssel összefüggésben feltárt eltérések kapcsán az információk döntéshozatalra alkalmas formába hozása, döntési javaslatok kidolgozása, döntési alternatívák és azok előnyének, hátrányának dokumentálása megfelelő formában és tartalommal.

A programok monitoring rendszerével szemben támasztott **követelmények**:

- **Relevancia:** monitoring során a valóban szükséges információk kerüljenek összegyűjtésre.
- **Szavatosság:** az információk begyűjtése, rendszerezése és közreadása ne legyen túl hosszú folyamat.
- **Egyértelműség:** megfelelően legyen strukturálva, a szereplők számára azonos legyen az értelmezési keret.
- **Gyors elérés:** az összegyűjtött információk elérési ideje minél kisebb legyen.
- **Formalizáltság:** lehetőleg egységes szerkezetű és logikájú dokumentumok használata.

- **Arányosság:** a szükségesnél ne okozzon nagyobb leterhelést a szereplők számára.
- **Munkamegosztás:** a szereplők legyenek tisztában a saját feladatukkal, világos felelősségi rendszerben.

A program monitoring során keletkező **dokumentumok:**

- **Előrehaladási jelentések (időközi jelentések):** a program időtávján belüli (kéthavonta) jelentések a programok végrehajtásának aktuális helyzetéről, bemutatja az esetleges elmaradásokat, azonosítja a magas prioritással bíró döntési pontokat, valamint javaslatokat fogalmaz meg a jövőbeli beavatkozási döntésekre.
- **Eseti jelentések:** az igényeknek megfelelő gyakorisággal készül, de minimum a program főbb mérföldköveihez igazodóan.
- **Záró előrehaladási jelentés (zárójelentés):** a programok időtávjának végén elkészítendő dokumentum (programonként egy), amely bemutatja a program végrehajtásának outputjait, eredményeit, leírja a program végrehajtásának tapasztalatait.

A program végrehajtásának ellenőrzése érdekében javasolt rendszeres (pl. kéthavonta) találkozók szervezése a járási koordináció tagjainak jelenlétével, ahol a programok megvalósításáért felelős személy(ek) (koordináció által kijelölt) kötött formában beszámolót tart(anak) az időszakban elvégzett feladatokról.

A programok végrehajtása érdekében operatív szintű rendszeres (pl. két hetente – havonta) találkozók szervezése javasolt a program megvalósításáért felelős személy vezetésével (akár program-specifikusan) a végrehajtásban érintett szereplők részvételével a JET megjelölt munkacsoportjaiban a feladatok elvégzése, a célok határidőre történő elérése érdekében.

A programok megvalósításának nyomon követése érdekében az alábbi mutatók kerültek meghatározásra, melyek teljesülése esetén biztosítható a programok sikeres végrehajtása. A minimálisan elvárt célértékek túlteljesítése és/vagy az értékek korábbi időpontban történő elérése tovább javítaná a programok sikerét és hozzájárulna az érintett célcsoportok esélyegyenlőségének mielőbbi javításához.

Komplex program neve	Intézkedés	Intézkedés kezdete	Intézkedés befejezése	Intézkedés végrehajtás időtartama	Mutató neve	Célérték
I. Járási feladatellátás javítása	Rendszeres munkacsoport az önként vállalt feladatok bővítésének vizsgálata érdekében	2015. IV. né.	2020	5 év	Rendszeres munkacsoport ülés tartása a végrehajtási idő alatt	5
	Települési jó gyakorlatok, korábbi programjavaslatok és szervezetfejlesztési javaslatok együttes vizsgálata	2016. II. fé	2020	4,5 év	Dokumentált megvalósíthatósági vizsgálat	2
	Társulás keretében végzett feladatellátás vizsgálata	2017	2020	4 év	Dokumentált megvalósíthatósági vizsgálat	1
	Önkormányzati feladatok járási szintű kiszervezésével elérhető feladtbővülés, forrásmegtakarítás segítségével támogatott feladtbővítés	2018	2020	3 év	Dokumentált megvalósíthatósági vizsgálat	1
	Járási akadálymentesítési együttműködések, fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítés	2016. I. fé	2018	3 év	Rendszeres munkacsoport ülés tartása a végrehajtási idő alatt	3
II. Felnőttképzés értékláncának koordinációja	Járási kompetenciaterkép elkészítése, frissen tartása	2016. II. fé	2020	4,5 év	Kompetenciaterkép	1
	Járási felnőttképzési értéklánc érintettjei közti rendszeres egyeztetések (képzőintézmények, munkaadók, kormányhivatal)	2015. IV. né.	2020	5 év	Rendszeres munkacsoport ülés tartása a végrehajtási idő alatt	5
	pályaorientációs, pályaválasztási tanácsadás	2016. I. fé	2020	4,5 év	Tanácsadási esemény megtartása	4
III. Járási programszervezési együttműködés	Járási turisztikai kerekasztal működtetése a szállásadók, vendéglátók és programszervezők részére	2016. I. fé	2020	4,5 év	Rendszeres munkacsoport ülés tartása a végrehajtási idő alatt	4
	Járási turisztikai stratégia megalkotása, programtervek készítése	2016. II. fé	2016. II. fé.	0,5 év	Stratégiai dokumentum	1

Komplex program neve	Intézkedés	Intézkedés kezdete	Intézkedés befejezése	Intézkedés végrehajtás időtartama	Mutató neve	Célérték
	Járési programok esetében az odajutás jobb megszervezése	2017	2020	4 év	Szervezett utazás járási programokra fogyatékkal élők, idősek és mélyszegénységben élők számára	4
IV. Járési információnyújtási vertikális program	Járési kommunikációs stratégia létrehozása	2016. II. fé.	2016. II. fé.	0,5 év	Stratégiai dokumentum	1
	Járési foglalkoztatási igények, képzési lehetőségek és programszervezési információk megjelenítésére önálló járási információs portál létrehozása	2017	2017	1 év	Portál	1
	Életvezetési információk megjelenítése mindennapi pénzügyek, háztartásvezetés, babavárás témában online és kiadvány formájában	2016. II. fé.	2020	4,5 év	Információs kiadvány	3
	Bűnmegelőzési és kármentési információk idősek, fogyatékkal élők és nők számára a fokozott kitettségük csökkentése végett	2017	2020	4 év	Információs kiadvány	1
V. Oktatás, oktatásszervezési járási koordinációja	Az oktatás gyakorlatával, jó példáival kapcsolatos járási tapasztalatcsere érdekében elsősorban az alsó tagozatos tanítók számára szervezett programok	2018	2020	3 év	Rendszeres munkacsoport ülés tartása a végrehajtási idő alatt	3
	Tehetséggondozási, korai fejlesztési program kidolgozása, az oktatási alapellátás fejlesztése	2017	2020	4 év	Stratégiai dokumentum	1
VI. Járési bűnmegelőzési és veszélyeztetéssel kapcsolatos együttműködés	Civil összefogás segítése figyelőszolgálat szervezés és megelőzési tevékenységekre	2016. I. fé.	2020	5 év	információs kiadvány	1